

Dužnost je svake države, da podijeli svima punu i čitavu zaštitu prava na svom teritoriju bez razlike narodnosti, spola, rase, jezika i vjere.

A. MANDELSTAM
Deklaracija međunarodnog prava čovjeka (1928.)

ISTRA

Dužnost je svake države, da podijeli svima punu i čitavu zaštitu prava na svom teritoriju bez razlike narodnosti, spola, rase, jezika i vjere.

A. MANDELSTAM
Deklaracija međunarodnog prava čovjeka (1928.)

GLASILO SAVEZA JUGOSLOVENSkih EMIGRANATA IZ JULIJSKE KRAJINE

»ISTRA« izlazi svakog tjedna u petak. — Uredništvo i uprava nalaze se u Zagrebu, Masarykova ulica 28. II. — Broj čekovnog računa 36.789.

Pretpлата: Za cijelu godinu 50 Din; za pol godine 25 Din; za inozemstvo dvostruko; za Ameriku 2 dolara na godinu. — Oglasi se računaju po cjeniku.

IVAN MANDIĆ

Zagreb, 25 februara.

Sinoć u 7 sati umro je nakon kratkog ali teškog bolovanja na medicinskoj klinici u Zagrebu velec Ivan Mandić, profesor i ravnatelj Djačkog internata u Zagrebu.

Pokojnik se rodio 20 jula 1880 u Rukavcu, općina Matulje, u Istri. Gimnazijske nauke svršio je na Sušaku god. 1899. Bogoslovne nauke izučio u Gorici i 1903 bio zaređen za svećenika. — Prvu sv. misu je prikazao u Gospiu svetištu na Trsatu, pa je bio namješten za kapelana u Lovranu. Odande je bio premješten za upravitelja župe u Krbanama u srednjoj Istri iz Krbanu pošao je u Kaštel na Buištini, gdje je službovao kao župnik sve dok nije Istru zaposjela talijanska vojska. Već u Krbanama ističe se njegova energija i poduzetni duh. Tek mu je 25 godina i on se daje na veliki pothvat, Gradi novu crkvu. Tek što ju je sagradio, već ga biskup šalje u Kaštel, u sjevero-zapadnu Istru, gdje njegova sprema i ljubav prema zapuštenom istarskom seljaku dolaze do pravog izražaja. Da seljaka spasi iz ruku talijanskih gulikoža i od potalijančenja, koje se je baš u Kaštelu i okolnim selima sistematski provadjalo, osniva seosku štedionicu, kasnije vinarSKU i maslinogojSKU zadrugu.

Za rata vodi aprovizaciju cijelog onog kraja. Da svojim zadrugama pribavi potrebne zgrade, kupuje od talijanaša imanja i kuće. Kredit od milijun i po kruna u tu svrhu nije mu teško naći. Za kratko vrijeme rasparcelirao je on imanja i poraspodao ih uz vrlo povoljne cijene svojim zadrugama. Uspjeh tog njegovog pothvata bio je taj, da su na taj način njegove zadruge dobile potrebne zgrade, a da nisu za njih isplatile niti pare. Zbog sivega je rada na zadružno-gospodarskom polju pomalo došao na glas kao najbolji istarski zadružni organizator i stručnjak.

Ne manje zasluga stekao si je pok. Mandić na narodnom polju. Kaštel i uopće sva sela na Buištini izložena su bila najgorem talijanskom teroru. Potalijančivanje našega ondješnjeg elementa provadjalo se je po dobro zacrtanom planu. Naš je narod bio bez svojih učitelja i jedini čovjek, koji je živio među njima bio je njegov narodni svećenik. A taj svećenik je posvetio sve svoje sile za narodno budjenje i osvješćenje. Da je danas u Kaštelu živa narodna svijest, zasluga je pok. Mandića. Narod ga je uz ljubio kao svoga oca i gorke će suze prosliziti i staro i mlado, kad bude doznalo, da je njihov dragi župnik preminuo.

U narodnom pogledu odlučan i čvrst bio je trn u oku talijanašima, pa kad je Istru zaposjela talijanska vojska, pobjegao u Jugoslaviju, gdje je nastavio svoj plodonosni rad. Isprva posvećuje svoje sile dušobrižničkom radu. God. 1920 dodijeljen je kao vjeroučitelj Djačkom internatu u Karlovcu. Malo zatim postaje ravnatelj toga zavoda, koji je izorno i požrtvovno vodi sve do svoje smrti. Kao profesor — katiheta bio je dodijeljen na službovanje III realnoj gimnaziji u Zagrebu i u posljednje vrijeme muškog učitelja škola. Brinuo se i za javni rad Istrana emigranata. Jedan je od glavnih čimbenika pri osnivanju Jadranske štedionice, novčanog zavoda istarskih emigranata, i pri kolonizaciji istarskih seljaka emigranata.

Za njegov nacionalni, socijalno-gospodarski i uzgojni rad odlikovao ga je Nj. Vel. Kralj ordenom sv. Save IV stepena. S pokojnikom je nestao iz naše sredine čovjek velikog duha, veliki rodoljub, ali i čovjek blag i požrtvovan.

Sprovod će biti u subotu u 10 sati prije podne. Sprovod kreće iz Djačkog internata — Habdelićeva ulica 1 u crkvu sv. Marka. Ondje je sv. misa i opijelo. Crkvene funkcije i govor održat će Mons. dr. Rittig. Nakon toga kreće sprovod Jurjevskom ulicom preko Gubčeve zvijezde na Mirogoj.

X.

Rimski proces protiv trinaestorice Slovenaca iz Goričke

Trst, februara 1932. Dne 22. o. m. počeo je pred Specijalnim Tribunalom u Rimu proces protiv trinaestorice Slovenaca iz Goričke, koji su optuženi, da su pucali na automobil s financima kod Koprivišća. Optužnicu je »Istra« prikazala u posljednjem broju, kako su je donijeli fašistički službeni listovi. Danas donasamo tok procesa opet prema izvještajima u fašističkoj službenoj štampi, koje je dala službena talijanska agencija »Stefania«.

Optuženi su: mehaničar Viktor Hvala, student Stanislav Kamenšek, postolar Valentin Lipicar, gostioničar Stefan Močnik, radnici Donat Lipicar, Anton Lipicar, Avgustin Lipicar, Marko Močnik, Rudolf Pregelj i Ivan Jug, te seljaci Leopold Lango, Josip Šavli i Andrej Brezanšek. Rodom su većinom iz Banjške planote, iz okolice Gorice i iz Ročinja pri Kanalu.

Tribunalu je predsjedao »console generale« advokat Stringalli-Casanova, a optužbu je zastupao namjesnik generalnog državnog tužitelja comm. Fallace. Obranu su zastupali advokati Sotis, Angelucci, Kernot, Paporozzo, Sandi, D'Angelo, De Vincentis, Dore i Menghi. Na procesu je prisustvovao i jedan priznani tumač.

Po čitanju optužnice bio je najprije uzet na preslušanje Rudolf Pregelj. Kako čitamo u izvještaju fašističke štampe, Rudolf Pregelj je priznao sve: da je, naime, učestvovao u tajnoj antifašističkoj organizaciji, da je učestvovao u atentatu i da je zajedno s ostalima pucao na finance. Rudolf Pregelj kaže, da je bio u gostioni, dok su tamo bili financii, da je bio pozvan neka izidje iz gostione, da mu je Anton Lipicar dao u ruke revolver, a poslije je na cestu, kad je došao automobil pucao iz toga revolvra zajedno s drugima, ali on je bio u pijanom stanju i nije znao što čini. Rudolf Pregelj, prema pisanju fašističke štampe izjavljuje, da su s njime čekali automobil i pucali svi oni, koji su dovedeni pred sud i koji su s njime u savezu, osim gostioničara Štefana Močnika. Pregelj izjavljuje nadalje, da su se oni podijelili u dvije grupe i da su tako čekali u zasjedi. Na pitanje: nije li on dao zapovijed za pucaanje, optuženi kaže da se ne sjeća točno. Predsjednik se na to obraća na optuženoga Marka Močnika, koji, navodno, opetuje ono, što je kazao u istrazi, to jest potvrđuje, da je bio Rudolf Pregelj onaj, koji je naredio da se puca. Pregelj na to protestira.

Optuženi Lango na upit predsjednikov tvrdi, da je Pregelj naredio pucaanje i to da je na izlazu iz gostione pozvao ostale, da idu u zasjedu. Lango također, prema izvještajima u fašističkoj štampi, priznaje. On priča detaljno, kako se je organizirala zasjeda i kako mu je Šavli dao pušku u ruke. Na upit predsjednika, gdje su poslije toga sakrili puške, Lango kaže, da su sakrili u sjenik Valentina Lipicara. Bilo je pet pušaka i šest revolvera. Poslije čina našli su se optuženi svi u gostioni, gdje ih je gostioničar upozorio, neka nikome o tome ni riječi ne govore, a naročito neka ne kažu da je zasjeda bila organizirana od njega. Prema tome gostioničar, kojeg Pregelj isključuje iz stvari, prema Langovoj izjavi postaje glavni faktor. Iz kaveza se javlja gostioničar Štefan Močnik, koji izjavljuje, da to nije istina, jer on nije o tome ni s kim ništa govorio. Lango mu odgovara: »Istina je, odgovornost je sasvim tvoja!«

Poslije Langa ispitani je gostioničar Štefan Močnik, koji se brani i izjavljuje, da on u stvar nije bio upućen i da o organizovanju napadaja nije ništa znao. On je s Pregeljom doduše govorio u gostioni, ali o poslovnim stvarima. On negira, da bi financima bio dao vina, kojeg oni nisu tražili, a negira i sve drugo, čime ga optužnica tereti.

Popodne istoga dana nastavljen je rasprava. Ispitan je najprije Andrej Brezanšek, koji odlučno tvrdi, da nije učestvovao u napadaju i da je nečužan. On tvrdi, da ne stoji ono, što je rečeno u optužbi, to jest, da je pucao. Bio je doduše one večeri u gostioni, ali nezna ništa o bilo kakvom organizovanju napadaju. Predsjednik zatim čita nekoliko izvjava, koje je dao Brezanšek u istrazi, prema kojima je Brezanšek priznao krivnju, da je pucao revolve-

rom, koji mu je dao Avgustin Močnik i t. d. Ali uza sve to Brezanšek ostaje i dalje na svojoj tvrdnji, da o čitavom događaju ništa nije znao i da je nečužan.

Isto tako i Jožef Šavli poriče sve ono, što je rečeno u istražnim aktima i tvrdi odlučno, da je nečužan. Na predsjednikovo pitanje, da li je pucao u finance, Šavli odgovara odlučno »Ne!« Predsjednik ga pozivlje neka govori istinu, kako je govorio pred istražnim sucem, jer će tribunal u svakom slučaju da mu sudi i ništa mu ne koristi današnje negiranje. Ali optuženi ostaje i dalje kod svoje tvrdnje.

Prema optužbi je Donat Lipicar bio onaj, koji je išao po puške i revolvere i donio ih optuženima. Na preslušanju i na predsjednikova pitanja tvrdi odrješito da nije pucao. On je samo vidio, da se je pucao, ali nije u stanju da kaže, koje su osobe pucale. Negira sve i brat mu Anton Lipicar, i ako je u optužbi govorio drugačije. Jednako se brane i Leopold te Valentin Lipicar (druga dva brata), i poriču sve ono, što su izjavili pred istražnim sucem. Oni izjavljuju, da su u stvari sasvim nečužni.

Predveden je zatim Marko Močnik, koji također kaže, da je nečužan i da o stvari ništa ne zna. Predsjednik ga pozivlje neka prizna istinu, ali na sva insistiranja predsjednikova Marko Močnik ostaje na svojem stanovištu odlučno. Izvučeno je zatim iz spisa jedno pismo, koje da je Močnik pisao iz zaptvora svojem ocu, u kojem mu kaže, da je pucao nagovoren od gostioničara Štefana Močnika. Državni odvjetnik ga pita, da li je to pismo njegovo, a Močnik kaže da je njegovo. Državni tužilac mu na to predbacuje: »Zašto onda ustrajete na svojem negativnom stanovištu?« Optuženi je na to, kako izvještava agencija Stefani, izjavio da je sudjelovao u napadaju. Došlo je do suočenja između Marka Močnika i gostioničara Štefana Močnika. Gostioničar ne zna ništa o stvari i izjavljuje, da se čudi, što Marko Močnik ovo tvrdi.

Preslušan je zatim Avgustin Močnik, koji također sve negira i ako je u istrazi priznao, da je učestvovao u napadaju i uza sva suočenja s ostalim optuženima. Na mnoga pitanja predsjednika, kako kaže izvještaji u štampi, on je na koncu ipak priznao, da je učestvovao u napadaju, ali je na mjesto zasjede došao posljednji. On kaže, da su tamo bili svi optuženi, osim gostioničara.

Predposljednji optuženi Leopold Šuligoj je davao na predsjednikova pitanja odgovore, koji su bili kontradiktorni, ali poriče ono, što je rekao u istrazi. Predsjednik je nato izjavio, da je taj optuženi bio za vrijeme istrage u ludnici u Reggio Emilia, odakle su ga nakon četrnaest dana poslali natrag u zatvor. Posljednji je bio preslušan Ivan Jug, koji je također ustrajao na svojoj tvrdnji, da nije kriv, da nije učestvovao u atentatu ni u tajnoj organizaciji.

Slijedilo je zatim preslušanje Svjedoka. Najprije su bili preslušani gorički kvestor, nekoliko policijskih funkcionera i tenente karabinjera Fantuzza. Ovaj posljednji izjavljuje da je na prvom ispitivanju gostioničar Štefan Močnik pred ostalim optu-

ženima izjavio: »I ako mi odrežete glavu, ja ne ću govoriti!« Fantuzza misli, da je Štefan Močnik time htio dati znak ostalima optuženima, neka ni oni ne govore ništa. Ispitan je i marešjalo karabinjera Tindaro. Svi su oni dali za optužene svjedočenje, koje podupire optužbu. Šofer Josip Mahor, koji je vodio automobil, u kojem su se vozili napadnuti financii, kaže, da su najprije iz zasjede bila opaljena tri hitca, a zatim, da je slijedila salva. Rastelli je po njegovom mišljenju bio pogodjen od trećega hitca. On je ugasio svjetla na automobilu. Sišao je s financima iz automobila, ali nije vidio više nikoga, jer su se napadači bili već razbjegli. Iza Mahora bili su preslušani financii, koji su se s Rastellijem vozili u automobilu. Oni izjavljuju, da im je gostioničar dao litru vina, koje oni nisu naručili. Lojze Kofol svjedoči, da je vidio Juga kako ide po revolver, dok su još financii bili u gostioni, a vidio ga je kasnije, kad je s ostalima išao u zasjedu. Vidio je i Donata Lipicara s puškom.

U prilog optuženih saslušana su samo dva svjedoka, što su ta dva svjedoka izjavila, u izvještajima nije rečeno. Iza njihovog preslušanja, rasprava je prekinuta, a nastavila se je drugi dan, 23 o. m.

23. o. m. proces se je nastavio u 9 sati jutro. Po otvorenju je predsjednik general Strigalli-Casanova dao riječ državnom odvjetniku Fallaceu. On je održao govor, koji je trajao oko 2 sata. U tom govoru Fallace je tumačio motive atentata u Koprivišću. On osuđuje antifašističke elemente, koji love u mutnom i koji su za svoje ciljeve izabrali ljude, kakvima sad sudi Specijalni Tribunal. Optuženi su izvršili atentat iz svog velikog neprijateljstva prema fašizmu. Prave bi prouzročitelje zločina morao doseći mač fašističke pravde i olovo branitelja fašističke države. Za optužene, koje nazivlje samo izvršiteljima atentata, Fallace je predložio:

Po 30 godina zatvora za Donata, Valentina i Leopolda Lipicara, Avgustina i Štefana Močnika, Rudolfa Pregelja i Josipa Juga.

Po 20 godina zatvora za Leopolda Langa, Antona Lipicara, Marka Močnika, Andreja Brezanšeka, Leopolda Šuligoja i Josipa Šavlija. (Hvala i Kamenšek su u bjegstvu.)

Svojim zaključnim riječima je državni odvjetnik izrazio, da zahtijeva tu kaznu radi toga, jer treba ponovno dokazati, da režim željeznom rukom brani oslobodjenu pokrajine i njihovo pučanstvo pred antifašističkom strahovladom i da je fašistička pravda nepokolebiva i uzvišena nad svakim urotničkim pothvatom protiv Italije i njezine kulture.

Iza toga počeli su govoriti branitelji. Njihove govore štampa ne iznosi.

U utorak 23. februara kasno na večer bila je izrečena osuda. Osuda je točno onakva, kakvu je tražio Fallace. Sedam je optuženih osuđeno na 30 godina tamnice, a ostalih šest na 20 godina. Povrh toga osuđeni su na gubitak časnih državljanских prava i na policijski nadzor po izdržanoj kazni.

Talijanski listovi objavljuju osudu bez ikakvog komentara.

Vijesti iz Julijske Krajine

TUŽBA PROTIV ISTARSKIH ŽENA.

Pula, februara 1932. — Puljski dnevnik »Corriere Istriano«, glasilo fašističke stranke, javlja, da je uložena tužba protiv nekoliko žena iz raznih općina okolice, koje su se u subotu 30 januara prijavile na općini radi poreza i rekile, da ih ne mogu plaćati. Žene iz Gračišća i Pićna, kojih je oko 400, kako kaže fašistički list, sakupile su se pred općinom u Pazinu Općinsko činovništvo je ostavilo općinu i došli su karabinjeri. Pred sud će doći i jedna žena »koja je digla motiku na karabinjera«. Da je nisu zadržali, bila bi ga ranila. Ženske su, kako kaže fašistički list pred općinom vikale, da će skoro doći na nov posjet načelniku. Zato će odgovarati pred sudom.

CESTA IZ TRSTA U BARKOVLJE

Trst, februara 1932. S posojilom 800.000 lir, ki ga je dala hranilnica, bodo zgradili prvi del ceste Trst—Barkovlje in položili tračnice za električno cestno železnico.

OSUĐEN SELJAK IZ BORUTA

Pula, februara 1932. — Kako »Corriere Istriano« javlja, ovih je dana odgovarao pred Tribunalom u Puli seljak Martin Miličić star 35 godina, iz sela Boruta, kod kojeg su karabinjeri našli sakriveno u sijenu 10 litara rakije. Osuđen je na 600 lira globe, plaćanje sudbenih troškova, a rakija mu je zaplijenjena.

BROJ NEZAPOSLENIH U ITALIJI

Trst, februara 1932. — Prema fašističkim službenim podacima vidimo da je 31. januara 1932 u Italiji bilo 1.051.230 nezaposlenih radnika. Tu su uračunati samo oni radnici, koji primaju potporu od zavoda za socijalno osiguranje.

U LABINU JE UMRO DR. VALENTE LUCAS.

Labina, februara 1932. — Pred nekoliko dana umro je u Labinu dr. Valente Lucas. On je g. 1922-23 kao prvi »sindaco« 14 mjeseci upravljao labinskom općinom.

IVAN PRELOG PUŠTEN IZ ZATVORA.

Trst, februara 1932. — U jednom od prošlih brojeva javili smo, da je u Trstu bio uhapšen stari i nadaleko poznati trgovac g. Ivan Prelog. On je bio zatvoren pod tužbom, da je davao badava nekim familijama jestvine iz svog dućana s posebnom svrhom. Kako doznajemo Prelog je pušten na slobodu.

ZA BREZPOSLENE V GORICI IN PULI

Trst, februara 1932. Od poldrugega milijona lir, ki ga je stavil na razpolago Mussoliniju prometni ministar za pomoč brezposelnim in gladujočim, odpade na Gorico in Pulu 50.000 lir.

POZARI

Gorica, februara 1932. V Vrtovinu je pogorela hiša kmetu Ivanu Mozetiču; škoda se ceni na 30.000 lir in je krita z zavarovanjem. Pogorel je tudi hlev. Požar je nastal ponoči ob 3.30. — V petek popoldne je pogorela hiša kmetu Fr. Premku na Gradišcu 28 pri Vipavi. Škoda znaša okoli 35.000 lir in je krita z zavarovanjem. Pri gašenju je pomagalo tudi vojaštvo.

POSJET AZILIMA.

Pula, februara 1932. — Supruga puljskog prefekta Fanny Foschi s još nekim damama iz visokog fašističkog društva obilazi već desetak dana sela u blizini i dalje okolici Pule i posjećuje dječje azile. Organizuju se u svim selima svečanosti. Tako je posjetila prošlih dana azil u Svetvinčentu i Bokoričima i naročito se interesirala za školsku kuhinju koja ishranjuje gladnu seljačku djecu.

POTPORE ZA TALIJANE U DALMACIJI.

Pula, februara 1932. — »Corriere Istriano« od 23. o. mj. javlja, da je ekzekutivni odbor »Lege nazionale« odredio još 5000 lira za ishranu siromašne talijanske djece u Dalmaciji. U tu svrhu votirao je i komitet gospodja Lege još 2000 lira. Lega je odredila osim toga 4500 lira za studentske stipendije talijanskim studentima iz Dalmacije.

JEDNA OKRUŽNICA MILICIONERIMA.

Trst, februara 1932. — Vrhovni komandant fašističke milicije general Teruzzi raspisao je svim milicionerima jednu okružnicu, kojom zabranjuje milicionerima psovane, jer je milicioner koji psuje sličniji razbojniku nego vojniku.

HAPŠENJE U GORICI.

Gorica, februara 1932. — Kako fašistički listovi javljaju, na goričkoj je stanici uhapšen seljak Ivan Hvala Ivanov, star 65 godina, iz Goričke okolice, jer je politički sumnjiv i zato, jer kod sebe nije imao identitetne iskaznice.

KAKO SE PRODAJE U PULI.

Pula, februara 1932. — Puljski »Corriere Istriano« hvali inicijativu poznate puljske tvrtke s cipelama Benussi, koja je objavila rasprodaju čitavog skladišta cipela uz cijenu od 5 do 14 lira po paru. Kako puljski list kaže, to je još jedini način, da se puljsko građanstvo privuče na kupnju...

MLADA ISTRANKA ZMRZNILA BLIZU MEJE

Trst, februara 1932. »Il Piccolo della sera« od 22. II. poroča: Letos sta prišla u Ljubljano iz Marezig v Istri kmetški fant Marij Štok in njegova nevesta Veronika Belič, da si poiščeta dela. Ker nista dobila od italijanske oblasti dovoljenja, sta prekoračila mejo skrivaj. V Ljubljani, kjer so jima nakazali prenočišče v nekih barakah, pa dela kljub dolgemu iskanju nista mogla najti. Zato sta se brez beliča v žepu odločila, da se vrneta domov, in sicer v začetku februarja meseca, ko je bilo vreme zelo slabo in je divjal hud mraz.

Kakor zdaj pripoveduje Marij Štok, ki leži v tržaški bolnišnici, sta se odpravila iz Ljubljane 9. t. m. ob najhujšem snežnem metežu. Ko sta zopet prekoračila mejo in prišla blizu Studenege pri Postojni, je Beličeva omagala. Štok je svojo nevesto nagovarjal, naj napne vse sile in nadaljuje pot, ker bosta itak kmalu dospela do vasi, toda Beličeva se je že popolnoma onesvestila, tako da je obležala. Štok, ki ji ni mogel nič pomagati, se je vlekel naprej sam, dokler ni tudi on omagal. Zgrudil se je na tla in tako obležal, zasut v snegu cele štiri dni.

Po štirih dneh je Štoka slučajno našla patrolja obmejne milice. Fanta so vsega zmrznjenega odpeljali v tržaško bolnišnico, kjer zdaj leži in se počasi popravlja. Zdjaj so šli iskat Beličevo in so našli seveda samo njeno mrtvo truplo, katero so pokopali na Studenem.

Štok pa bo potem, ko bo okreval, imel opraviti še s policijo zaradi nedovoljenega pobege, dočim je Beličevo tega in pa stradanja rešila usmiljena smrt.

XILLISSICH.

...Did mu se zvao Vrate Zilišić (ovako se zva, ali se ni pisa' nikako ač ni zna' pisati). Čača mu je batjo za Bajamonta, ali je još nosio crvenkapu. On se zove Xillissich i misli da je Talijan, jer se zove Dante a drugi ga porugljivo krste — pelle de dante!

Frane iz Marsece.

NEPOVLAŠTEN PRELAZ GRANICE

Rijeka, februara 1932. Rijekaška pretura osudila je radi pokušaja nepovlaštenog prelaza granice: Marija Jelenčića iz Rijeke na 2000 lira globe, mehaničara Antuna Ruggeru na 3 mjeseca zatvora i 2000 lira globe, Pavla Gržinića iz Klane na 3 mjeseca i 2500 lira globe, Stanislava Kureta iz Trsta na 3 mjeseca zatvora i 2000 lira globe te Petra Cikadu na 3 mjeseca i 2000 lira globe.

GLOBE RADI NEPLAĆANJA POREZA

Rijeka, februara 1932. Rijekaške porezne vlasti ne samo, kao što je to razumljivo, plijene nemarne porezovnike, nego ih dapače prijavljuju sudu koji ih kažnjava globama a često puta i zatvorom. Tako je neki dan pred riječkom preturom odgovarao radi zatezanja u plaćnju poreza Ivan Šepić. Pretura ga je osudila na 200 lira globe.

PREUREDJENJE FAŠISTIČKIH ORGANIZACIJA

Trst, februara 1932. Tajnik fašističke stranke Starace dao je svima fašističkim pokrajinskim tajnicima detaljnije instrukcije o tome kako u toku ove godine treba da budu preuređene fašističke borbene omladinske organizacije. Veliko vijeće fašističke stranke održati će svoju sjednicu 23. marta. Na ovoj sjednici će svi pokrajinski tajnici fašističke stranke podnijeti izvještaj o reorganizaciji fašističkih borbenih omladinskih organizacija. Dne 21. aprila bit će izvršena velika fašistička stavlja. Toga dana će avantgardisti koji su rođeni 1914. god. pristupiti u fašističke borbene omladinske organizacije, a članovi ovih organizacija koji su rođeni 1910. stupiti u fašističku miliciju. Djaci svih srednjih škola od sada će biti obligatno članovi fašističkih omladinskih organizacija.

KRIVA VERA V JULIJSKI KRAJINI

Ljubljanski »Slovenec« donosi: U današnje razmere je zelo značilno, da se močno širijo krivoverske ločine. V Trstu je poleg raznih vrst uradnega protestantizma začel zadnji čas razsajati tudi adventizem. Za sedaj se zbirajo na nekom privatnom stanovanju in širijo tiskana vabila k svojim bogoslužnim sestankom. Nevaren razmah je dobil adventizem v reški škofiji med Hrvatima. V župniji Brgud je prišlo tako daleč, da so tam okrog božića na neki podružnici grozili župniku s pobojem, če pride v vas. Izrabljajoč teške gospodarske razmere hujškajo adventisti ljudstvo proti rednim dajatvam in plaćevanju stroškov za cerkvene reči.

V čiško vas Slum se vozi ob nedeljah maševati župnik z Vodice, ki vsled pomankanja duhovščine upravlja tri župnije. Zahteval je, naj se Slumci med seboj domenijo, kako bodo skrbeli za vozne stroške. Ko je potem drugič v cerkvi upozoril na to, so se nekateri Čiči dvignili, da bi ga kar pred oltarjem dejansko napadli. Zadržali so jih drugi pametnejši možje.

Ni slučajno, da se krivoverstvo širi prav v reški župniji; saj je znano, da je ta škofija zelo slabo preskrbljena z domaćimi duhovnicima. Za časa vladanja pokojnega škofa Izidorja Saina ni bilo v stolnom kapitlju niti enega duhovnika slovenske narodnosti. Novega škofa čaka silno teško delo. Za to mesto je sposoben samo mož, ki res pozna svoje vernike, po većini Slovane, in do katerega bodo ti tudi imeli zaupanje.

OBESODBE V GORICI

Gorica, februara 1932. — Tržaški listi poročaju o naslednjih obsodbah: Viktor Blesić po Ivanu iz Oseka pri Gorici je bil obsojen na tri mesece zapora in 2000 lir denarne kazni, ker je prekoračil mejo. Vrnit se je u domovinu in se sam zgiasil pri oblastvih. Zaporna kaznen je pogojna. — Karabinerji iz Podkrajja v Hrušici so aretirali te dni 26-letnega Rudolfa Devetaka iz Gabrij, ki so ga ustavili na poti, ko je hotel bežati preko meje. Devetak je karabinerjem povedal, da je hotel s trebuhom za kruhom, ker je bil že dolgo časa brez posla in zaslužka. Oddali so ga u Ajdovščino, kjer ga je sodnik že naslednjega dne obsodil na tri mesece zapora in 2000 lir denarne kazni. Istega dne je bil iz istih razlogov obsojen tudi Ivan Pirjevec na isto kaznen. Karabinerji so nadalje prijavili sodišću Josipino Kodeljo in Emilijo Nusdorferjevo iz Dupla pri Vipavi. Obe dekletiči sta se brez potnih listov izselili u inozemstvo in karabinerji so prestregli njuna pisma ter jih nato prijavili sodišću. Goriškemu sodišću pa so vipavski karabinerji izročili Matijo Peva in Stanislava Ježa iz Vrhopolj ter Ladislavo Česna iz Goč, ki so ih osumnili, da so delovali proti državi.

KRIUMČARENJE U JULSKOJ KRAJINI.

Pula, februara 1932. — Kako javlja »Corriere Istriano«, u Gojtanima su financii ahapsili »dva opasna kriumčara« Gojtana Ivana i Vjekoslava Balda, kod kojih je nadjeno desetak litara rakije. Odvedeni su u zatvor i bit će dovedeni pred sud. U tom kraju uhapsen je i Franjo Šilić Josipov, kod kojeg je nadjeno par kg kave. Bit će i on doveden pred sud.

STADLER PODEŠTAT VELIKE OPATIJSKE OPĆINE.

Opatija, februara 1932. — Kraljevskim dekretom bio je ovih dana imenovan za podeštata nove opatijske općine Comm. Augusto Stadler, s datumom od 23. februara. Comm. Stadler došao je prvput u Opatiju decembra 1918 kao major talijanske vojske, da organizira Ured za političke informacije kod komande 26. korpusa armije. Zatim je bio od generala Gandolfa imenovan izvanrednim komesarom općine. Juna 1919. bio je otpušten na vlastitu molbu iz vojske i otputovao je iz Opatije. Ali oko deset godina poslije toga on se vraća natrag u Opatiju, te 28. augusta 1928. postaje podeštatom općine. Na tom mjestu ostao je do 30. novembra 1931. Toga dana bio je imenovan prefekturnim komesarom udružene opatijske vološćansko-veprinačke općine. Sad je samo od komesara postao podeštatom.

OTKRIVENO ORUŽJE U SOLKANU.

Gorica, februara 1932. — Kako javlja »Il Popolo di Trieste«, karabinerji su prijavili sudu radnika Josipa Ceromia, iz Solkana (br 261), jer je kod njega premetačinom otkriveno oružje. Karabinerji su mu u kući našli — dva revolvera.

DVA POŽARA.

Gorica, februara 1932. — U noći 22. o. mj. buknuo je jak požar u kući Josipa Zamara u Dolenjoj vasi na Krasu. Uzrok požara nije poznat. Požar su ugasili seljaci. Šteta iznosi 10.000 lira. — Drugi požar buknuo je u štali Franca Turka u Štanjelu na Krasu.

PREMJESTENJE SUDACA IZ AJDOVŠČINE.

Gorica, februara 1932. — Dva pretora u Ajdovščini, dr Josip Lun i dr. Mario Fassio, bila su ovih dana premještena. Prvi u Rovinj, a drugi u Cormons. Razlozi ovog premještenja nisu poznati.

PREMJESTENJE KOMANDANTA KARABINJERA U TOLMINU.

Gorica, februara 1932. — Uslijedile su ovih dana promjene u komandi tolminske karabinjerske tenence. Komandant kap. Domenico Pecci premješten je u Siciliju, a komandu je preuzeo tenent Francesco Buccherle.

POSTUPAK SA STANARIMA U PULI.

Pula, februara 1932. — Puljski fašistički list »Corriere Istriano« piše pod naslovom »Pitanje čovječnosti« o postupku sa stanarima u Puli i kaže, da se od nekog vremena u gradu događaju mnoge bolne i žalosne stvari: »S velikom lakoćom — kaže taj list — bacaju se mnoge i mnoge familije besposlenih silom na ulicu iz neplaćenih stanova.« I baš najbogatiji stanovnici najgori su u postupku s nezaposlenima, koji nisu nimalo krivi, što ne mogu da plaćaju stanarinu. »Corriere Istriano« pozivlje stanovnce da budu humaniji, da svojim postupkom ne pogoršavaju situaciju, koja je ionako na vrhuncu krizičnosti.

NOVI TAJNIKI FAŠISTIČNE STRANKE V OKOLICI TRSTA

Trst, februara 1932. — Kot novi politični tajniki fašistične stranke, ki v premnogih krajih predstavljajo takorekko državo in njeno oblast, so nastavljeni: v Miljah stotnik milice Alfredo Telo, na Opčinah dr. Pio Amodeo in v Tržiču Pietro Mortarini.

TRŽAŠKE LADJEDELNICE.

Trst, februara 1932. — V tržaški ladjedelnici »San Marco«, kjer je bilo popreč zaposlenih već tisoč delavcev, jih je sedaj še 800. Ko so splovili v morje parnik »Victorio«, so imeli v dokih in ob pomolu le še dve manjši ladji in torpedolovca. Nepričakovano so pristaniški miličnici našli na torpedolovcu bombu. Izvršenih je bilo već aretacij, a atentatorjev niso našli. Ljudje govoriyo o komunističkem atentatu.

ZMRZNILI PRI ROJANSKI CERKVI.

Trst, februara 1932. — Pri cerkvi v Rojanu su tiste dni našli nekoga strarega smetarja in neko ženico — oba mrtva. O mraku sta ostala na cesti in preko noći deloma zaradi onemoglosti, deloma zaradi gladu in mraza zmrznila.

ANTE TRANFIĆ

Bakačeva ul. 8 ZAGREB vDorište ravno SPECIJALNA TRGOVINA

svježih morskih riba, slanah sardela u bačvama i lumenim kutijama, bakalara suhog i moćenog, vero Ragno i Hamerfest prima, veliki izbor maslinovog ulja, dalmatinskog pršuta, crnih maslina, paškog sira, pravog dalmatinskog meda, vinskog octa i t. d. Cileli dan otvoreno. Dostava u kuću. Brz. naslov: Tranfić. Zagreb, Bakačeva 8. Interurbani telefon broj 65-69

OSUDE RIJEČKOG APELACIONOG SUDIŠTA.

Rijeka, februara 1932. — U maloj crkvi franjevačkoj u Rovinju opaženo je da netko od vremena do vremena silom razbija limene kutije u koje vjernici bacaju običnih desetak centezuma milostinje. Ne radi se o velikim svotama, ali ovakova kradja pretstavlja i svetogrđe. Sakristan crkvice počeo je malo da pazi i jednog dana uspelo mu je da uhvati lopova baš u momentu, kad je htio da ponovno odbije lokot sa kutije. Uhapšen je i predan puljskom sudu. — Bio je to Andrija Angelini, star 24 godine, osuđen je na godinu dana strogog zatvora i 1000 lira globe. Na temelju njegovog priziva snizio mu je Apelacioni sud kaznan na 6 mjeseci i globu na 500 lira.

ZGODE I NEZGODE OKO JEDNOG KOTLA.

Pula, februara 1932. U okolici Poreča našli su karabinerji u jednoj poljskoj kućici potpunu napravu za pečenje rakije, a kako je to u Italiji strogo zabranjeno, karabinerji su kotao zaplijenili i povierili na čuvanje Tomi Milokanoviću, upozorivši ga, da na kotao dobro pripazi jer će inače on odgovarati. Dok su karabinerji provadjali istragu da pronadju vlasnika kotla, došao je na karabinijersku stanicu najstariji sin Milokanovića i ispričao karabinijerima, da su nepoznati zlikovci sinoć, dok je on bio sam u kući, došli u kuću i zaprijetivši mu da će ga ubiti, odnijeli kotao. Karabinerji nisu toj priči povjerovali nego su Matiju Milokanovića uhapsili i predali sudu, tim više što je kotao kasnije pronadjen. Milokanović je osuđen na 19 mjeseci zatvora i 550 lira globe, ali mu je Apelacioni sud kaznu snizio na 7 mjeseci.

PROVALE U PULI.

Pula, februara 1932. — Nepoznati zlikovci provalili su jedne noći u gostionu Marije Budicin u Puli i odnijeli razne robe u vrijednosti od 2500 lira. Uhapšen je kao počinitelj te provalne kradje neki Luciano Ermino Rocco 24 godine star. I ako je veći dio pokradenih predmeta pronadjen dobio je on 2 godine i 8 mjeseci strogog zatvora i 2000 lira globe. Osuđen je uložio priziv proti previsokoj kazni ali je Apelaciono sudište kaznu u cijelosti potvrdilo.

ŽIVLJENJE V TRSTU.

Trst, februara 1932. — Brezposelnosti, ko je zajela najširše sloje, tako da jo cenijo na 75 odst. vseh nekoč zaposlenih ljudi, so se pridružili pretekle dni še leden mraz, sneg in 95 km burja. Mestna občina je otvorila kljub pomankanju likvidnih sredstev 4 nove okrepčevalnice. Listi so napravili primerno reklamo, da bodo ljudje dobivali v njih zjutraj čaj in gorko mlieko. In res se je naslednjega dne zbrala množica zapuščenih starcev in stark. Iz neznanih razlogov pa niso dobili obljubljenega čaja in mlieka. Ljudje so se razburili in uprizorili javno demonstracijo, nakar so policijski organi spravili najbolj glasne demonstrante za nekaj dni va zapore. Pri Sv. Ani pa je skupina brezposelnih zaradi neužitne hrane in umazane posode u okrepčevalnici razdelala vso opremo. Tudi tam je bilo već ljudi aretiranih.

ZA FAMILIJE, KOJE IMAJU MNOGO DJECE.

Pula, februara 1932. — Predsjednik fašističke vlade Mussolini podijelio je svotu od 150 lira Ivanu Marinčiću iz Starog Pazina, zato jer ima veliku familiju.

LETALSKA NESREČA.

Trst, februara 1932. — Na Opčinah se je pred dnevi dogodila letalska nesreća, ki pa k sreći ni zahtevala človeških žrtve. Dve letali iz goriških vojaških hangarjev sta manevrirali nad vasjo. Letali sta nizko in nenadoma zadeli drugo u drugo. Eno letalo se je razbilo na kraških skalah, drugo pa je obtičalo v borovcih in se je le neznatno pokvarilo. Oba pilota sta dobila k sreći malhne poškodbe.

ŠAIN-SOKOLOVIĆ.

Ja vam danas neću drugo da kažem, već da je, nažalost, Šain (zapravo Šain) bio naše gore list. Ti Šaini to su starijom naši koljenovići bosanski Sokolovići.

»Za preveliku svoju hrabrost dobije Mitar prezime Šain (soko) — vele knjige starostave.

A znađe se i ona, gdje turski paša veli: »Mi ne možemo vlaha zvati Šainom, neka se Sokolović poturči i biti će Šain!

A oni se Sokolovići - Šaini, koji se ne htjedoše poturčiti razbigoše ispred kolca kud koji, pa i u Istru.

I tamo je po neki Šain od starog roda Sokolović - Šaina postao svojem rodu — »astrebom!

Neka ga Bog prosti!

Frane iz Marsece.

Istrani!

Vaša porodica ne smije biti bez našega lista Sveta je dužnost svih emigranata da čitaju naš list.

Preplatite se na „Istru“!

Internacionalni pregled

Francuska se približava Italiji

Otkako je Briand napustio vođenje francuske vanjske politike Francuska je prilično izmijenila svoje stanovište u internacionalnoj politici. Laval je neko vrijeme, vodeći vanjsku politiku Francuske, nastojao svim sredstvima da dokaže, kako se odlaskom g. Brianda ne će ništa promijeniti u vanjskoj politici Francuske. — Medjutim nije trebalo da prodje više od dvije nedjelje od onoga dana, kad je g. Briand predao poslove ministarstva vanjskih posala, pa da se opazi, kako sasvim drugi duh dolazi iz francuskog ministarstva vanjskih poslova. Vidjelo se odmah, da se u vanjskoj politici spremaju poslovi, koje g. Briand nikada ne bi htio da izvrši, a kad bi i htio, onda bi on bio za te poslove najnepodesnija ličnost. Bilo je dakle bezuslovno potrebno, da se g. Briand povuče, pa da se u vanjskoj politici mogu staviti na dnevni red stanovišta pitanja, medju koja u prvom redu dolazi sporazum s Italijom, koji desničarski listovi traže već skoro dvije godine, manje ili više odlučno, već prema svojoj desničarskoj nijansi. Medjutim je u posljednje vrijeme prevladala ideja sporazuma s Italijom, ne samo na strani desnice, nego i na strani lijevice koja je dosada bila odlučno protivna svakoj suradnji Francuske sa fašističkim režimom. (Izgleda da će ta ideja prosperirati i pod novom vladom Tardiea.)

U zagrebačkim »Novostima« od 24. o. m. piše pariški dopisnik tog lista članak pod naslovom »Francuski državnici o sporazumu s Italijom« i iznaša izjave najuglednijih francuskih državnika i političara o tom pitanju »zadržavajući se od svakog komentara«. Prenašamo iz »Novosti« ta doista zanimiva mišljenja:

MIŠLJENJE G. PAINLEVEA

G. Paul Painleve drži, da Francuska uprkos stanovitih sporova i polemika posljednjih godina, nikada ne smije da zaboravi na neutralno držanje Italije u opasnim časovima godine 1914 i njezin pristup na stranu saveznika godine 1915, kad im ratna sreća nije bila ni najmanje sklona. Francuzi nemaju nikakvog prava, da se upliću u unutrašnju politiku Italije, jednako kao što ni Talijani nemaju prava, da se mišljaju u unutrašnje poslove Francuske. Svaki Francuz, kao i svaki Talijan ima da čuva punu slobodu svoga uvjerenja, da pazi na političke koristi svoje zemlje, a jednako, da ostane i dalje odan svojim dosadašnjim prijateljima. To ipak ne treba da sprječava politički sklad između Francuske i Italije, koji ne će biti protivan ni interesima, ni tradicijama jedne ili druge zemlje. Što se tiče uslova samoga sporazuma, to je prije svega potrebno da se na jednoj i na drugoj strani suglasno tumače odredbe ugovora o miru, da se objektivno ispituju mogućnosti francuske i talijanske mornarice, i ujedno da se proširi ekonomski sporazum. Sve ovo može biti osnova za stvaranje sporazuma između obje države. Ali preko svega je potrebna dobra volja i međusobno povjerenje i tolerancija i ujedno obustava pretjeranih polemika u javnoj štampi.

MIŠLJENJE G. ALBERTA SARRAUTA

G. Sarraut je mnogo precizniji i u pogledu uslova, koji danas diktiraju sporazum s Italijom, kao i u pogledu puteva, kojima bi bilo moguće doći do toga sporazuma. Po njegovom mišljenju Francuska treba da sačuva nezabornu uspomenu na savezništvo Italije za vrijeme rata, kao što ne smije nikada da zaboravi na stoljetni duh latinstva i suradnju naroda, koji su baštinici grčkoga genija, genija, koji je usrećio čovječanstvo uzvišenim iluminacijama reda, lepote i duhovnog humanizma, koji ostaje besmrtna slava cijele Evrope. Ne može se dopustiti, ni podnijeti, da dvije latinske sestre ostanu i dalje razdvojene duhom nepovjerenja i neprijateljstva. Uz ove duhovne potrebe pridružuje se u sadašnjem vremenu realni interes, spasavanja evropske civilizacije, koja je ugrožena moralno i materijalno dvostrukom opasnošću. Opasnost je to u ovo vrijeme moralna i ekonomska, jer se Evropa nalazi u klijestima ogromnog napretka američke produkcije i enormne množine azijskog pučanstva. Azija će se slijedeći primjer Rusije, sve jače industrijalizovati i razviti gigantsku produkciju, pomoću neizmjerne množine radne i jeftine snage, što će sasvim razoriti aktivnost Evrope. Svi sporovi između Francuske i Italije nestaju pred potrebom neizbježive suradnje, koju nalaže spas Evrope i evropske civilizacije. Evropa ne može izaći iz kaosa ekonomske anarhije ako se ne ostvari široka ekonomska federacija i ako se ne učine međusobne koncesije, da se mogućnosti produkcije i potrošnje dovedu u harmoniju. Ekonomska reorganizacija Evrope treba da bude dovedena u sklad s kolonijalnom ekonomijom zemalja, koje imaju svoje posjede preko mora. Potrebno je organizovati opsežnu suradnju u kolonijalnoj produkciji i razdiobu koristi koja se crpe iz kolonija, medju evropske zemlje. U isto je vrijeme potrebno, da se evropske zemlje povežu sporazumom za velike internacionalne radceve koji su u osnovi, i medju kojima stoji na prvom mjestu iskorišćivanje vrijednosti neizmjerne bogatstva Afrike. U širini ovoga problema potpuno se gube polemike, koje u sadašnje

vrijeme postoje između Italije i Francuske u pogledu ispravke granica na jugu Tripoltanije i statuta Talijana u Tunisu. Ako se uoče mnogo veći interesi, koji stoje na dnevnom redu, ta su pitanja mogu riješiti bez ikakvih poteškoća. Posmatrajući kolonijalnu suradnju s gledišta obrane zajedničkih interesa Evrope protiv urođeničke agitacije, lako je riješiti i problem mornarice. Treba postupati, u dobroj vjeri i priznati, da Francuska, koja ima neizmjerne kolonijalne posjede na raznim tačkama našeg planeta, treba danas — naročito obzirom na događaje na krajnjem Istoku — mnogo veće pomorske snage, da brani evropski interes u kolonijama, nego li Italija, koje kolonijalni posjed nije toliko širok i tako dalek.

MIŠLJENJE G. ANATOLA DE MOURIEA

G. de Mourie smatra, da francuska diplomacija nipošto ne smije podleći sentimentalnostima francuske republikanske demokracije. — Francuska nema nikakvog prava, da se mišlja u unutrašnje prilike Italije i da ih nastoji ispraviti prema načelima demokracije, kao što nije imala prava, da se upliće u poredak savezničke carističke Rusije. Ugovori o miru bili su stvoreni pod pretežnim utjecajem pretsjednika Wilsona, koji je sanjao o harmoniji svijeta, svedenog na jednake oblike. Društvo naroda je zasnovano, kao konzorcij naroda, koji imaju iste načine vladanja, isti unutrašnji poredak i koji stoje u svemu na istim načelima. Medjutim je duh raznolikosti vječan u ljudskoj prirodi i taj se duh opire već četrnaest godina onom konformizmu, na kojem je bilo zasnovano Društvo naroda. Malo po malo mi izlazimo iz te obmane i dobro je, da je tako u pitanju sporazuma s Italijom treba prije svega imati hrabrosti, da se prebrode poteškoće unutarnjo-političke prirode. Treba suzbiti namjere emigranata, kojih nevolja pobudjuje kod Francuza mržnju i nepovjerenje prema Rimu. Kad to bude učinjeno, ne će preostati više mnogo stvari, koje stoje na putu do sporazuma. Jedino, što bi Francusku mogla smetati u tom pogledu, to su nesporazumci između Rima i Beograda. Talijanski utjecaj u Austriji, ne može mnogo smetati, jer se time slabi tamo utjecaj Njemačke, što znači osiguranje bolje ravnoteže snaga. U stvaranju nove Evrope treba u prvom redu uvažiti uslove, koje nalaže geografija. Nova Evropa i ne znači drugo, nego odgovor na stanovite ekonomske ambicije Amerike. Treba učiniti sporazumne kompenzacije, da se obnovi i ojača sistem izmjene. Francuska može započeti s tim spasonosnim sistemom, pristupajući k stvaranju sporazuma s Italijom i Španijom.

MIŠLJENJE G. LOUISA DELSOLA

G. Delsol je uvjeren, da sporazum između dviju velikih latinskih nacija nije samo pitanje oportunitet, nego i neizbježive potrebe. Danas je doduše u modi, da se uzimaju u obzir samo ekonomska pitanja i potpuno izlučuju pitanja sentimenta. Medjutim svi ekonomski sporazumi na svijetu ne bi imali nikakve solidnosti bez iskrenih simpatija duha i srca. Sigurno je, da Italija poslije primirja nije tražila Rijeku iz ekonomskih razloga.

Francuzi su pokvarili odnose sa susjednom i savezničkom Italijom, jer nisu razumjeli vrijednost velikog patriotskog osjećanja i uzbuđenja, koji je Talijane vodilo na Rijeku. Treba započeti pregovore s Italijom i obnoviti suradnju na onom duhu, koji je vladao nakon pobjede g. 1918. Saveznička Italija od g. 1915. koja je danas fašistička Italija, može uvijek poći zajedno s Francuskom od Verduna.

MIŠLJENJE G. STANISLAVA DE CASTELLANA

G. de Castellana, pretsjednik odbora za vanjske poslove u komori, ističe, da se sporazum ne može postići samo na političkim pitanjima, ako se ne uzme u obzir ekonomska suradnja, koja je danas najvažnija. Ekonomije Italije i Francuske su vezane mnoštvom solidnih veza, koje treba konsolidovati i stabilizovati. Političko zbliženje može se dakle ostvariti samo na jačanju ekonomskih odnosa. Potrebno je, da se pregovori između Italije i Francuske započnu što prije, da se predusretne opasnostima, koje prijete svijetu. Talijansko-francuski sporazum kadar je utišati oluju, koja već bijesni nad Evropom.

Gotovo u isto vrijeme dok iz Francuske stizavaju ovakvi glasovi, u beogradskom dnevnom listu »Vreme« od 17 februara piše pod naslovom

»ITALIJA I JUGOSLAVIJA«

gosp. Jovan Marković, poznati diplomata, veoma značajni članak u kojem kaže između ostaloga i ovo:

Doista, kada bi se tražili ozbiljni razlozi za nesuglasice između nas i našeg zapadnog susjeda oni se ne bi mogli lako da nadju. U prošlosti, naša su dva naroda imala ne samo zajedničke političke i nacionalne interese, već i tjesne kulturne veze (Renesans, naša lijepa primorska književnost...). Između naše rezolucione borbe i talijanske bor-

be za slobodu i jedinstvo postoji ogromna sličnost, mnogo veća možda no između našeg i njemačkog ujedinjenja. Zato bi, izgleda nam, uvijek pravilnije bilo da se reče za Srbiju da je ona prije igrala ulogu jugoslovenskog Pijemonta nego li ulogu balkanske Pruske.

Zajednički interesi Italije i Jugoslavije nisu postojali samo u prošlosti oni postoje i danas. Njihova ekonomska saradnja vrlo je živa. Naša trgovinska razmjena sa Italijom iznosi oko jedne petine naše cjelokupne razmjene sa inostranstvom. Jače trgovačke veze sa našim zapadnim susjedom datiraju poglavito iz godine 1905 — doba carinskog rata sa biv. Austro-Ugarskom. Tada smo, u borbi za iznalaženje novih pijaca za naš izvoz, naišli na prijateljstvo Italije, koja je otvorila bila svoje tržište našoj stoci, našim žitima i našem voću. U proširenoj i ujedinjenoj Kraljevini, naš promet sa Italijom dobio je sve uslove za snažan razvitak. To najbolje pokazuju cifre naše spoljne trgovine za posljednjih deset godina. Ovo je jedna prirodna posljedica našeg uzajamnog geografskog položaja; odavno je već uočeno da voda spaja i zbližuje, dok planine razdvajaju. Između nas i Italije moraju da postoje živi trgovinski odnosi. Na toj nepobitnoj, realnoj činjenici, moraju najprije da počivaju odnosi oba jadranska susjeda.

RAZLOZI U KORIST PRIJATELJSTVA S ITALIJOM

No, u korist trajnog prijateljstva između Italije i Jugoslavije ne govore samo historijski, kulturni i veoma važni ekonomski razlozi; u korist toga prijateljstva govore i jaki politički razlozi, koji se svi mogu zbiti u ovo kratko geslo: čuvati tekovine ugovora o miru. Versalski ugovor mora predstavljati polaznu tačku i kamen temeljac za sve dalje sporazume i ugovore. Može se slobodno reći da Italija nikada ozbiljno nije napala djelo Versalskog mira, koji je i njoj, kao i tolikim drugim državama, donio ostvarenje njenih opravdanih težnji. Često je Italija poslije rata zastupala tezu revizionista i one manjine nezadovoljnih koji bi htjeli vse da promjene u Evropi. No, to je ona učinila samo iz trenutnih razloga političke taktike. U stvari, Italija niti želi reviziju ugovora o miru, niti na nju ozbiljno pomišlja. Možda će neke začuditi ako ovdje omenemo na činjenicu da Italijom danas upravlja jedan od najvatrenijih pristalica Francuske među Italijanima. To je glavom Mussolini. On je, može da se reče, jedan od faktora, koji su odlučili Italiju da udje u rat na stranu Francuske i saveznika. Mussolini zna bolje nego iko, da je prijateljstvo Francuske jedan od bitnih uslova za razviće talijanske ekonomske i političke moći u basenu Sredozemnoga Mora. Ako sada ove redove pišemo, to je poglavito s toga što se Italija sada nalazi na jednoj prekretnici i što je vlada Mussolinijeva u više mahova dala znati da bi željela da svoje odnose u Sredozemnom Moru postavi na zdraviju osnovu. Italija je za zajednički front evropskih država (prošle godine ona ga je odbijala), i što je važno, ona je izišla ovoga puta, kako izgleda, jedina pored Francuske ne sa neodređenim i praznim izjavama već sa preciznim i konkretnim predlozima. Francuska i Italija su jedine, od svih mnogobrojnih učesnika na konferenciji za razoružanje, predložile jedan izradjen plan i pokazale volju da odlučno pristupe rješavanju ovoga teškoga problema. Ako se njihovi predlozi u tehničkoj zamisli i razlikuju, oni ipak predstavljaju veću srodnost težnji medju sobom no sa predlozima drugih država koji ne stvaraju bazu ni za kakve efektivne rezultate, već ostavljaju pitanje još otvoreno i zamršenije no ranije. Najzad, Italija, kako izgleda, ne želi nikako ukinuće reparacija, jer bi time pretrpjela velike gubitke. Jednom riječu, Italija se danas ipak zbližila sa Francuskom. U isto vrijeme, i naši odnosi prema njoj postaju odredjeniji i prirodniji.

ITALIJA NE POSIŽE NA BALKAN

Još jedna činjenica može nam ubjedljivo pružiti dokaza da za zbliženje s Italijom postoje uslovi dublje i trajnije prirode. Ta činjenica odnosi se na talijansku kolonijalnu politiku, na njenu ekonomsku ekspanziju, na njen »imperializam«. Svi historici, koji su analizirali pravce ove ekonomske politike tvrde da se ovi pravci kreću ka jugu i jugo-istoku. Balkan predstavlja i suviše istaknut i važan faktor u svjetskoj ravnoteži da bi mogao da postane plijenom ove ili one velike sile. Narodna i državna svijest i suviše je razvijena danas kod balkanskih naroda da bi se oni dali ekonomski i politički potčiniti. U ostalom, Albert Muse odličan poznavalac ovoga pitanja, tvrdi da talijanska ekonomska ekspanzija na Balkanu opada u toku posljednje četiri godine (v. o tome La Revue des Balkans, broj za I tromjesecje 1931). Talijanska politika ima dublje i dalje ciljeve. U njihovom daljem izvođenju nikakvi je uzroci ne moraju dovesti u sukob sa balkanskim državama. Jačanje Italije ne mora da znači slabljenje Jugoslavije. Naprotiv, jačanje oba jadranska susjeda može ići napred, u miru i u saradnji.

Lužički Srbi

Lužički Srbi ili kako se sami nazivaju Serbje, očitavaju krajeve u Pruskoj, Sleskoj i Saksonskoj i uz rijeku Sprevu, gdje je i njihova »Zelena Venecija«, sve do okoline Berlina. Ta najmanja slavenska zemlja, taj narod, kojeg nema više od 150 hiljada, čini svojom kulturom, vaspitanjem, jezikom i slovenskom ljubavlju, pravi mozaik slavenskog plemena. Istorija Lužičkih Srba, kao i svih Polapskih Slavena je krvava, tragična i neprestana borba s jakom tudjinskom rasom koja ju je najkasnije podjarmila i prevela na hrišćanstvo. I baš Lužičkim Srbima, koji su dragovoljno prešli na Hrišćanstvo, uspelo je da do današnjeg dana očuvaju nacionalnu svijest, jezik i kulturu dok su se njihova plemenska braća izgubila u germanskom moru.

Lutherova reformacija koja je i našim Slovencima donijela prvu knjigu »Novi Zavjet« Primoža Trubara, darovala je Lužičkim Srbima Sveto pismo, Lutherov katekizam i psalme na narodnom jeziku. To je bilo baš u posljednji čas, jer je germanizacija zahvatila već i imena ljudi i sela. Jedina duševna hrana u to vrijeme bile su knjige vjerskog sadržaja u materinskom jeziku. I one su tom narodu davale snage, da se održ protiv nasilne germanizacije. Slavenski preporod zahvatio je u svoje kolo i Lužičke Srbe, te i oni imaju svoje narodne vođe učenjake, pisce i osnivače kulturnih društava i časopisa, od kojih nekoji još i danas žive. Prebrodivši buru i oluju, koja se za svjetskog rata srušila na sve narode, i nadajući se u spas Wilsonovih načela samoodređenja, Lužičani su proglasili svoju samostalnu narodnu državu. No zaključkom mirovne konferencije u Versaillesu, osigurana su svim manjinama u Njemačkoj prava u pitanju škola, vjere i narodne kulture. A ta bi se imala primijeniti i na lužičkosrpski narod.

Lužički Srbi primili su ovo rješenje i odrekli su se svojih političkih aspiracija s nadom, da će kao ravnopravni i lojalni građani najbolje zaštititi svoj narodni život. Poratne teške prilike, koje su snašle cijelu Njemačku, nisu poštedile ni Lužičke Srbe. Jezgra lužičko-srpskog naroda su maloposjednici, seliaci, a tu je gospodarska kriza zahvatila upravo katastrofalno. Posljedice toga se osjećaju na svim stranama njihovog života. Danas taj seljački narod ekonomski propada pod teretom izgubljenog rata i svjetske krize. Njihovi posjedi dolaze na prodaju i prelaze u ruke dobro organizovanih i ekonomski jačih Nijemaca. U tim prilikama nemaju lužičkosrpske kulturne ustanove uporišne snage, da odgovore novim zahtjevima. Lužičkosrpsko novinstvo i literatura proživljava krizu zbog osiromašenja pretplatnika. Današnji broj Lužičkih Srba, po statistici poznatog praškog historičara prof. dra Bidla, iznosi oko 150.000, ali zbog pomanjkanja narodnih škola, asimilacije s Nijemcima, i industrijalizacije krajeva, gdje očitavaju Lužički Srbi, njih sve više nestaje. Konstatovano je, da ih je u razdoblju od 1910 do 1926 godine nestalo oko 40.000. Kad bi Lužičani imali svoje narodne škole, za koje se najviše njihovi prvaci i bore, to katastrofalno pretapanje bi se ustavilo i ova mala slovenska oaza u germanskom moru bila bi spašena.

Lužički Srbi su podijeljeni u dvoje: manji dio su katolici, a veći dio evangelici. Katolici pišu latinicom, a protestanti goticom. Po jeziku se dijele Lužički Srbi u Gornjo-lužičane sa svojim narječjem i svojim Mačicom u Budyšin i Donjo-lužičane sa svojim narječjem i svojim Maxčicom u Choćubsezu. Kako bi tragični usud Lužičkih Srba bio potpuniji razdijelili su ih na dvije političke uprave. Gornjoluzičani pripadaju većim dijelom po Sasku, a manjim dijelom pod prusku upravu, dok su svi Donjoluzičani pod pruskom vlašću. Otporna snaga je ovim svjetskim rasparčavanjem skršena i pravo je čudo, da je taj narod iz svoje vlastite snage očuvao svoju narodnu dušu, svoju vjekovnu kulturu, jezik, običaje i narodnu nošnju, i da uza sve nevolje imade još sinova, koji rade na književnom, znanstvenom i umjetničkom polju. I ako Lužički Srbi nemaju svoje matice države, njihova borba za opstana kprati se sa simpatijom nismo kod Slavena nego i u cijelom kulturnom svijetu. Društva prijatelja Lužičkih Srba ne postoje samo kod nas, u Čehoslovačkoj, Poljskoj i Rusiji, nego i u Danskoj, Švedskoj, Francuskoj, Italiji, Engleskoj, Sjedinjenim Državama američkim, pa i u Sajgonu u Indokini. Simpatije i kulturne veze Jugoslovena sa Lužičkim Srbima sižu još u doba narodnog preporoda, t. j. u početak 19. stoljeća, kada se se i Lužički Srbi zavili u kolo slavenskih naroda. Poslije rata, porastom narodne svijesti kod svih naroda, povećao se i kod nas u Jugoslaviji interes za Lužičke Srbe, što dokazuju mnoge osobne veze i međusobni posjeti pojedinaca i skupina.

Gostiona MARKO BRANICA

Nova Ves broj 2

Sastajalište Istrana. — Na glasu jer pruža gostima sve ugodnosti: primorska jela, dalmatinska vina, dva igrališta za »boče« i kuglanu. — Posjeduje lijepu bašću. — Preporuča se Istranima.

Organizovana aktivnost

Godišnja skupština „Istre“ udruženja jugoslovenskih emigranata iz Julijske Krajine u Zagrebu

U nedjelju 21. februara započela je u 3 sata popodne u velikoj dvorani »Kola« deseta redovita godišnja skupština »Istre« udruženja jugoslovenskih emigranata iz Julijske Krajine. Skupštinu je otvorio predsjednik udruženja dr. Ivo Ražem, koji je najprije održao jedan zanosni govor, u kojem predlaže najprije telegram Njegovom Veličanstvu Kralju. Upručuje zatim sjećanja na braću, te pozdrav prvacima prof. Spinčiću, Trinajstiću, Kataliniću, Caru, Wilfanu, Besednjaku i dru Čoku, predsjedniku Saveza. Spominje obljetnicu smrti biskupa Dobrile, smrt biskupa Sedeja i dra Slavika. Sjeća se u prošlog godini umrlih članova Pužara, Tomašića i Defrančeskija. Zahvaljuje se svim nacionalnim, kulturnim i socijalnim organizacijama i pojedincima na moralnoj i materijalnoj pomoći. Apelira za emigrante na snošljivost i saradnju, za uzajamno pomaganje a apelira i na ostalu javnost. Govori zatim o političkoj situaciji u Jugoslaviji, Italiji i ostatom svijetu. Svoj pozdravni govor svršava velikim zanosom i pjesničkim izrazima.

Već prije početka skupštine bila je pred odborničkim stolom razvijena zastava, koju je dr. Ivo Ražem darovao društvu prilikom desetogodišnjice od osnivanja društva i na uspomenu svog petogodišnjeg predsjednikovanja. Zastava je bogato i ukusno izradjena. To je svileni trobojka s lijepim simbolima i datumima na jednoj i drugoj strani, a na vrhu koplja stoji bijeli orao. Dr. Ražem je svoj dar popratio pismom, koji je pročitao i u kojem tumači simbole na zastavi. Među ostalim je rekao:

»Bila mi je davna želja, da omogući organizaciji, da dodje do društvenog barjaka. Trudio sam se, da ovu misao izvedem upravo danas povodom desete godišnje glavne skupštine naših članova, odnosno danas nakon mog petogodišnjeg predsjednikovanja. Vašim povjerenjem došao sam i stajao sam na čelu organizacije, za uzvrat iskreni ja vam poklanjam našu trobojku, da vas bodri u daljnjem radu za našu svetu stvar, da vas vodi do naših ideala. Starijima povjeravam zastavu, da je čuva i brani, mladima da je nose pobjedonosno kroz sve bure i oluje...«

Zastavu su izradile iz blagonaklonosti nastavnice osnovne škole gđja Elza Höcker i gđja Olga Höcker.

Nadalje kaže dr. Ražem:

»Predajući vam taj barjak iznašam tri skromne želje u formi predloga: 1. Posveta barjaka neka se obavi posebice u svečanosti formi; 2. Neka se barjak na Kongresu Saveza Jug. Emigranata proglasi oficijelnim barjakom naše emigracije; 3. Svaka naša srodna organizacija može da usvoji taj nacrt barjaka za sebe.«

Skupština je oduševljeno pozdravila riječi dra Ražema, a u toku skupštine je dr. Zuglia stavio predlog o naročitoj zahvali dru Ražemu, što skupština prima jednoglasno.

Prešlo se je zatim na čitanje izvještaja, tajničkog, pojedinih sekcija i blagajničkog, te nadzornog odbora.

TAJNIČKI IZVJEŠTAJ.

Prije nego predem na iznošenje činjenica smatram potrebnim da u nekoliko riječi karakteriziram djelovanje »Istre« u ovo društveno godinu. »Istra« u 10-toj godini svoga života ušla je u jednu naročitu fazu svog djelovanja. U vezi sa cjelokupnim našim emigrantskim pitanjem porasao je i značaj našega društva. Već u samom imenu društva, koje više nije samo »prosvjetno i potporno«, nego prema promijenjenim društvenim pravilima na izvanrednoj glavnoj skupštini od 31. maja 1931., — »udruženje emigranata Jugoslavena iz Julijske krajine«, ističe se dovoljno ovaj moment. Iz uskog i nedovoljno određenog okvira »prosvjetnoga i potpornoga« ušli smo u jedno udruženje na široj, ne samo društvenoj i kulturnoj, nego i političkoj bazi. Društvo je iza dugog krzmanja i zaklanjanja za »prosvjetu i potporu«, konačno svijesno i odlučno stupilo na onu liniju koja je jedina ispravna. Danas bez nekog stida ili oklijevanja, znajući, što hoćemo, stojimo na stanovištu, da smo emigranti, a naš je zavičaj tamo preko granice.

S ovom orijentacijom u vezi rad se u društvu povećao i proširio. Došli su novi momenti i nove potrebe. Danas nije naše društvo samo jedna čitaonica, u kojoj se ljudi sakupljaju da pročitaju novine i odigraju koju partiju šaha, nego naša najjača emigrantska organizacija sa svim karakteristikama društva, koja ne vežu svoje članova samo nekim vanjskim interesima, nego najvitalnijim i najnužnijim, a to su naša egzistencija ovdje i tamo preko granice.

U vezi s time razvio se društveni rad u više smjerova, došlo je do diferenciranja i razdiobe rada u samom društvu. — Upravni odbor nije mogao sve da posvršava, te su se formirali razni otdjeli s određenim zadacima. Svi otdjeli rade danas autonomno u okviru društvene organizacije.

Socijalni otdjel koji je osnovan nešto prije, ali je u svoju aktivnu fazu ušao u ovoj društvenoj godini, vodi brigu oko zbrinjavanja i namještanja naših ljudi koji gonjeni dolaze ovamo, a i drugih naših ljudi, koji su već otprije ovdje. Ispočetka bio je ovaj otdjel u užoj vezi s upravnim odborom, jer je društvo iz svoje blagajne davalo novac za potpore- a danas radi samostalno sa svojom vlastitom blagajnom. O djelovanju ovog otdjeka čit ćete potnije iz izvještaja njegovog tajnika.

Kako ima na Pongračevu čitava naša istaknuta kolonija, a ti su naši ljudi previše daleko, da bi mogli dolaziti u čitaonicu društva, pokazala se potreba, da se osnuje jedna čitaonica za Pongračevu u okviru društva. 6. juna 1931. otvorena je čitaonica te je tom prilikom priredena i jedna mala zabava.

Osim toga stala se i omladina da budi, da se sakuplja, organizira i da radi na sviješno postavljenom konkretnom programu. Pod vodstvom Cerovca i Rojnića osnovana je Omladinska sekcija u krilu društva. 12. XI imala je ova sekcija svoj glavni sastanak na kojem je prihvaćen pravilnik i konstituiran odbor. Danas radi Omladinska sekcija s mnogo mladenačkog poleta osnivajući potsekcije s raznim zadacima.

U svojoj novoj orijentaciji društvo je aktivno učestvovalo s jakom inicijativom na osnivanju »Saveza« svih emigrantskih društava Julijske Krajine. Kod toga ima naše društvo dovoljno zasluge, da je danas čitava naša emigracija organizirana u jednom savezu.

Društvo je osim toga kao član konzorcijske lista »Istre« imalo dosta utjecaja na reorganizaciju lista koji je danas pod uredništvom I. Mihovilovića ušao u novu fazu aktivnosti i borbenosti.

Iz našeg društva proizašla je inicijativa da se osnuje jedna naša štedionica, približno onog tipa kao što smo ih imali u Istri. Tako je nastala »Jadranska štedionica« koja se još sada nalazi u fazi razvitka.

Sve su ovo znakovi nove orijentacije, novog duha i aktivnosti u društvu. Iako se u kratko vrijeme možda nisu u svim smjerovima pokazali konkretni rezultati, ipak je pravac zacrtan, put određen, početak tu, a nove će sile u tom smjeru prokročiti dalje.

A sada da predemo na kronologiju važnijih društvenih događaja.

Dan 19. marta 1931. bio je u čitavoj Jugoslaviji na inicijativu zagrebačkog nadbiskupa dra Antuna Bauera posvećen molitvama za naš narod u Julijskoj Krajini. »Istra« je tada sa svim svojim članstvom aktivno učestvovala kod tih manifestacija. Tom prilikom provedena je i sabirna akcija na zagrebačkim ulicama za naše nezaposlene ljude.

18. marta odslužena je misa zadušnica u Markovoj crkvi prigodom godišnjice smrti bana Matka Laginje.

Povodom potresa u Južnoj Srbiji u martu prošle godine darovalo je naše društvo iz svojih skromnih sredstava 1000 Din za naše postradale koloniste u Bistrenici.

12. aprila 1931. održalo je društvo u vezi sa Oml. sekcijom i I. A. K. svečanu komemoraciju u Novinarskom domu u spomen naših preminulih narodnih prvaka don Luke Kirca, don Šime Červara i Frana Flegla. Sudjelovao je orkestar »Merkura« s nekoliko patriotskih pjesama.

24. maja povodom otkrića spomenika Kralju Petru Oslobođiocu, na vidiku Istre, položila je naša delegacija na spomenik lovorov vijenac, a Pjevački zbor »Istre« otpjevao je nekoliko naših patriotskih pjesama.

31. maja 1931. održana je izvanredna glavna skupština društva na kojoj su promijenjena društvena pravila i popunjena ispražnjena odbornička mjesta.

5. juna 1931. imalo je društvo jedan uspješni članski izlet u Potsused.

6. juna otvorena je čitaonica na Pongračevu i održana jedna mala zabava.

6. septembra prigodom posvećenja zastave Jadranske Straže u Zagrebu učestvovalo je vidno društvo na ovoj velebnoj manifestaciji za naš Jadran.

20. septembra 1931. održan je kongres delegata emigrantskih društava. Društvo je kod toga aktivno učestvovalo donijevši i pravila koja su usvojena kao pravila Saveza.

17. oktobra 1931. otlužena je misa zadušnica u Markovoj crkvi u spomen mučeničke smrti naših heroja u Bazovici.

18. oktobra održalo je društvo svečanu komemoraciju uz sudjelovanje Merkurovog orkestra u spomen Bazovice.

21. novembra priredila je čitaonica na Pongračevu svoju zabavu u Istarskom stilu.

12. decembra održalo je društvo svoj članski sastanak u »Kolu«, na kojem su komemorirani pokojni gorički nadbiskup dr. Sedej i poznati naš nacionalni radnik dr. Slavik.

31. decembra otlužena je misa zadušnica u Markovoj crkvi za goričkog nadbiskupa dra Sedeja.

30. januara imala je »Istra« svoju za-

bavu u »Kolu« na kojoj je provela jednu veselu večer čitava naša istarska kolonija u Zagrebu.

Upravni odbor održao je 38. sjednicu dok je egzektivna radila neprekidno.

Društvo ima danas 695 članova.

Društvena korespondencija iznosi od 1. januara 1931. do danas 1756 pisama. Od toga je društvo primilo 280 dopisa, a odaslano 1476, većinom preporuka i uvjerenja.

Društvo je stajalo u vezi sa svim našim emigrantskim društvima, po nacionalnim kulturnim i humanitarnim društvima. Završavam ovaj izvještaj s nadom i uvjerenjem da će buduću društvena godina biti još plodnija i sretnija.

IZVJEŠTAJ O RADU SOCIJALNOG ODSJEKA

Stevo Trpin podnio je o radu Socijalnog odsjeka ovaj izvještaj:

Radi dolaska sve većeg broja siromašnih izbjeglica, pokazala se velika potreba da se ovim ljudima pomogne, dok se u novoj domovini ne snađu. Ovu je zadaću oko zbrinjavanja ovih ljudi preuzeo na sebe Socijalni odsjek »Istre«, koji je počeo djelovati 27. januara 1931.

Rad Soc. odbora sastojao se u glavnom u sljedećem:

I. Potpore: Soc. odsjek izdao je od svog početka do 31. decembra 1931. što u naravi što u novcu potpora od 20.002.— dinara i to: objeda 467 obroka, večera 1717 obroka, što iznaša u novcu 7.275 dinara. Plaćene putne karte za one što su našli namještenje izvan Zagreba 1800 dinara, plaćeno za 42 osobe. Lijekovi za siromašne članove 350 dinara i to 21 osobi. Potpore u novcu 9.577 Din. i to 281 osobi. — Ukupno 20.002 dinara. Ovdje nije uračunata hrana, koju su nam podijelili »Prehrana« i »Dom Milosrdja«.

Ambulantu je veoma poštovno vodio dr. A. Sindik badava, na čemu mu velika hvala.

II. Zajmovi: Zajmova izdano je u svoti od Din. 5.568 i to 83 osobama. Osim toga podijeljeno je među siromašne istarske obitelji nešto manufakturne robe, što nam je poklonio neki naš prijatelj, koji neće da bude imenovan.

Osim toga podijeljeno je preko dvije hiljade kilograma živežnih namirnica. Za Badnje večer priredio je Socijalni odsjek večeru za 30 besposlenih istarskih izbjeglica, a na Božić i Stjepanje platilo im je objed i večeru.

III. Konačište: Zadruga Istarski Dom odstupila nam je besplatno prostorije u njihovim barakama na Ciglanu, u kojima smo imali mjesta za 15 kreveta. Budući da se je baraka br. 3, u kojoj smo bili do juna, srušila, to nas je zadruga preselila u baraku br. 7, u kojoj ima mjesta samo za 10 kreveta. Svega je u to vrijeme spavalo u našem konačištu, računajući da svaku noć spava druga osoba, 2.300 osoba. Dakako, da konačište ne odgovara još ni izdaleka svojoj svrsi i to poradi pomanjkanja prostora, a osobito radi nedovoljne otpornosti prema zimi, pa se zato neprestano pokušavalo, da dodjemo do boljih prostorija za naše konačište. U ovu svrhu pregovarali smo sa Nar. Zaštitom i Gradskim socijalnim odsjekom, ali bez uspjeha, ma da smo učinili sve što se je u ovim prilikama moglo.

Osim toga stali smo naše ljude u slučajevima kada nije bilo kod nas mjesta na spavanje u drž. konačište (koje sada naše ljude više ne prima) i u Dom Milosrdja, a to samo u skrajnjim slučajevima, jer tamo moraju spavati na golim daskama.

IV. Nezaposlenost. Nezaposlenih se prijavilo za ovo vrijeme Socijalnom odsjeku 688 osoba. Većina od ovih dobila je posla putem Socijalnog odsjeka, a nekolicina njih je otišla u provinciju. Najglavniji je zadatak Socijalnog odsjeka da nadje našim ljudima posla, jer svi koji dolaze ovamo su ne samo bez posla, nego i bez ikakvih finansijskih sredstava i mogućnosti, te u većini slučajeva nemaju nikoga poznatoga. Radi toga su prepušteni sami sebi.

Budući da se uvijek osjećala velika potreba finansijskih sredstava sazvana je dne 13. septembra 1931. »konferenca istarske inteligencije«, na kojoj se je svaki obvezao da će mjesečno uplaćivati jedan stanoviti doprinos, koji se ima upotrebiti kao prva pomoć za novodolazeće, za već nadošle, a još nezaposlene i bolesne istarske izbjeglice.

Na ovom mjestu moram da se u ime odbora Socijalnog odsjeka zahvalim svima, koji su nam bilo kako pomogli u ovom našem humanitarnom radu, a osobito Jugoslovenskog Matije, koja nam je uvijek išla spremno na ruku. Moram da se zahvalim i gosp. Lončaru Boži, šefu ložnice drž. željeznice, koji je uposlao mnogo naših izbjeglica. Isto tako zahvaljujem se upravi gradskog tramvaja, Socijalnom odsjeku grada Zagre-

ba, tvornici Arko, tvornici Bizjak, ciglani Müller, činovništvu Standard Oil Komp., za njihov dar Socijalnom odsjeku i svim drugima, koji su nas na bilo koji način potpomogli.

Usljed sve težeg stanja u našoj užoj domovini bježi preko granice sve veći broj naših ljudi, a nadati se je, da će na proljeće biti navala izbjeglica još veća, stoga treba da svako od nas žrtvuje kolikogod može, da se pomogne i ovima koji se sada nalaze ovdje, a bez ikakvih sredstava i uposlenja, a i onima, koji će doći. Apeliram zato na sve naše Istarske i na sve one koji su imali razumijevanja za naš humanitarni rad, da nas još potpomazu, jer potrebe bivaju svakim danom sve veće.

IZVJEŠTAJ O RADU OMLADINSKE SEKCIJE.

Ante Cerovac pročelnik sekcije podnio je ovaj izvještaj:

Omladinska Sekcija društva »Istra« pravno postoji od 12. novembra 1931. god., kada je članstvo Sekcije biralo svoj stalni poslovni odbor i prihvatilo izradjeni pravilnik, ali u stvari ona je postojala već par mjeseci prije. Ona je pod vodstvom svog privremenog odbora radila i do 12. novembra. Rad do tada bio je još najteži i najvažniji. Ovaj odbor imao je za zadaću da prikuplja članove, da ih priučava na društveni život, da izradi program za buduć rad, da izradi pravilnik itd.. U tu svrhu priredjivani su članski sastanci sa predavanjima i izlet, koji su se priredjivali redovito svake nedjelje. Izletu su se priredjivali u okolici Zagreba kao: Čučerje, Podsused, Sestine Gračane, Sljeme i dr.

40 članova omladinske Sekcije bilo je u Ljubljani na otkriću spomenika Kralju Petru i tamo dostojno zastupalo Istarske iz Zagreba. Tom prilikom je naša omladina stupila u tjesne veze sa omladinskim društvom »Tabor« iz Ljubljane i »Zarjonom« iz Kranja.

Na Dušni dan je omladina na dostojan način odala poštu našim pokojnicima. Požrtvovne članice Sekcije same su splele dva krasna vijenca i nekoliko buketa od svježeg cvijeća. Jedan veliki vijenac položila je omladina na ulazu u Mirogoj za sve naše pokojnike, a drugi na grob našeg nezaboravnog oca Istre pok. Dra Matka Laginje. Osim toga okitila je grobove pok. Dra Cukona Dra Romca, Dra Frankovića i grobove drugih naših pokojnika.

12. novembra, na dan Rapalskog ugovora održan je glavni sastanak, na kojem je izabran stalni poslovni odbor kako slijedi: Ante Cerovac pročelnik, Staniko Žerjav njegov zamjenik, Ante Rojnić tajnik, Jelka Zlatić zamjenica tajnika, Macuka Hermina blagajnica, Božo Benčić zamjenik blagajnika i Maretić Josip poslovodja. Na tom je sastanku prihvaćen i pravilnik Sekcije. I odbor i pravilnik Sekcije bili su naknadno odobreni po upravnom odboru društva »Istra«.

Tim danom započeo je u Sekciji intenzivniji i organiziraniji rad, jer su sve poteškoće bile uklonjene. Redovito svake subote održani su članski sastanci, kojih je od 12. novembra do danas bilo na broju 12. Na sastancima održana su predavanja, (i to uvijek o našim aktualnim pitanjima), referati i dvije recitacije. Kao predavači bili su: Dr. Vjekoslav Gortan, Ivo Mihovilović, Ante Rojnić, Lupinc Milko, Dobrila Srečko i Križmančić Silvestar. Na tim sastancima sjetili smo se uvijek važnijih događaja, koji su se kroz sedmice zbivali u našoj užoj domovini. Tako je komemorirana smrt pok. Dra Slavika i Dra Sedeja. Prigodom obljetnice Dobriline imala je Sekcija zajednički sastanak sa članovima Istarskog Akad. Kluba. Osim toga je članstvo Sekcije prisustvovalo svakoj priredbi upriličenoj od naših organizacija kao: na proslavi 10-god. Jug. Matice, na proslavi 10-god. S. Gregorčića, na svim članskim sastancima društva »Istra« i dr.

Na inicijativu Sekcije priredjeno je na Badnje večer zajedno sa I. A. K. vrlo uspješno Badnje večer.

30. januara o. g. priredila je Sekcija zajedno sa društvom zabavu u »Kolu«, koja je u moralnom i materijalnom pogledu ispala iznad očekivanja. Za uspjeh te zabave mnogo ide vala požrtvovnosti članica i članova Sekcije.

13. decembra 1931. zastupana je Sekcija po zamjeniku pročelnika Žerjavu na prvom sastanku delegata svih emigrantskih omladinskih društava održanom u Ljubljani. 28. januara na drugom sastanku u Ljubljani zastupana je Sekcija po svojim triju odbornicima: Cerovac, Zlatić Jelka i Benčić i član Sekcije Grčić. Na tom je sastanku zaključeno, da se osnuje jedan viši forum emigr. omladinskih društava, koji bi radio u sporazumu sa savezom na omladinskih pitanjima. Izabran je odbor, koji ima izvršiti sve predradnje za osnivanje tog foruma.

U Kranju kod otkrića spomenika našim mučenicima sekciju je zastupao član stud. Rade.

Sekcija ima svoje podotseke diletantski i mandolinistički. Diletantski podotsek pod vodstvom A. Rojnića dobro napreduje.

stavku i usporedjujući izdatke sa belizima. Moli, da se Upravnom, kao i Nadzornom Odboru dade razrešnica.

Predsjednik Dr. Prudan poziva Skupštinu da dade svoju kritiku na rad Uprave. Dobiva reč član g. Ante Mohorović, koji veli, da nema šta da se primeti i da skupština prima sve izvještaje s oduševljenjem na znanje. »Moje je mišljenje, kaže g. Mohorović, da se stara Uprava ne menja, jer je svojim radom dokazala, da zaslužuje naše puno poverenje.

Zatim predsjednik stavlja na glasanje izvještaje i traži razrešnicu. Skupština jednoglasno i sa odobravanjem prima k znanju izvještaje i daje razrešnicu staroj Upravi. Predsjednik se zahvaljuje u ime Uprave na dosadašnjem poverenju i časti i predlaže, da se izabere kandidacioni odbor, koji ima da sastavi listu nove Uprave. Prije nego što će da se izabere nova Uprava, predlaže predsjednik Dr. Prudan, da se izrazi zapisnička zahvalnost ovdašnjem Sokolskom društvu, što nam je kroz lanjsku godinu ustupilo svoje prostorije, gde smo održavali sastanke i sednice. Uz burne ovacije Sokolu, skupština prihvaća taj predlog.

Prelazi se zatim izboru nove uprave i predsjednik stavlja na glasanje listu, koju skupština prima sa aklamacijom. U novu Upravu ušli su većinom članovi stare Uprave:

Predsjednik: Dr. Ivan Prudan, apelacioni sudija, podpredsjednik: Laza Ljubotina, šef Berze Rada, tajnik I.: Lujo Juričić, činovnik Ljubljanske kreditne banke, tajnik II.: Tihomir Cukon, mehaničar Rečne Obalske Komande, blagajnik: Jakov Pečar, viši činovnik Direkcije Pošta. Upravni odbor: Jakov Muha, državni majstor R. O. K., Josip Rosanda, državni majstor R. O. K. Ante Jurilina, činovnik Kr. Banske uprave, Franjo Renar, stolarski poslodvođa fabrike »Ikarus«. Nadzorni odbor: Dr. Mijo Deklič, istražni sudija Okr. suda, Ante Mohorović, gradski činovnik i Andrija Mihovilović, mehaničar I. vazduhopl. puka. Za overovljače zapisnika izabrani su: Ante Mohorović i Jakov Mihaljević.

Peta glavna godišnja skupština Potpornog i prosvjetnog društva „Istra“ u Sl. Brodu

Peta glavna skupština Potpornog i prosvjetnog društva »Istra« u Brodu na Savi održana je 14. o. mj. u 2 sata poslije podne u prostorijama Sokola.

Pristupio je dovoljan broj članova uza sve to, što je bio otežan put radi velikog snijega i udaljenosti pojedinih članova, koji stanuju na periferiji i nisu mogli prisustvovati. Predsjednik gosp. Eduard Cvečić otvorio je skupštinu i pozdravio prisutne članove. Slijedio je zatim izvještaj tajnika Josipa Makuke. Izvjestio je o djelovanju odbora kroz prošlu godinu. Pokazalo se da je odbor u svakom pogledu učinio sve moguće, što su svi prisutni primili sa odobravanjem.

Blagajnik Kos Milo izvjestio je o stanju blagajne. Članstvo je izvještaj odobrilo.

Iza razriješnice starom odboru, prelazi se na izbor novog odbora. Izabran je kandidacioni odbor, koji je predložio novi odbor kako slijedi: Predsjednik Eduard Cvečić; potpredsjednik Ivan Gržinić, tajnik Buzdon Ivan, blagajnik Dušan Defar, Odbornici: Mato Mišković, Franjo Miklaučić, Josip Dajčić. Nadzorni odbor: Mačuka Josip, Mijo Kos, Ivan Vitas, Pom. sud: Ludvig Susterčić, Antun Daus, Martin Burić.

Predloženi odbor je primljen jednoglasno, a osobito pozdravljen je od članstva g. Eduard Cvečić, koji je već po peti puta izabran kao predsjednik sa potpunim priznanjem i odobravanjem, jer se je do sada pokazao vrlo agilna za društvo u svakom pogledu, ne žaleći ni truda ni vremena. Svi odbornici primaju se dužnosti sa zadovoljstvom. Poslije izbora odbora g. predsjednik se zahvaljuje na ponovnom mu poverenju kao predsjedniku i vrlo oduševljenim riječima preporuča članstvu da nastoji što više podupirati rad odbora. Navadja loše prilike kole su i ovdje radi pomanjkanja posla više naših članova pogodile i bodri ih da se drže na okupu u našem društvu. Osobito preporuča da nastoje biti svi svjesni ove naše lijepe domovine Jugoslavije.

Uzima riječ g. Defar Janko upravni pošte u Bos. Brodu, koji u svom govoru napominje teško finacijalno stanje

Društvene vijesti

Glavna skupština društva „Istre“ u Zagrebu

U nedjelju 28. o. mj. u 2 i pol sati poslije podne nastavlja se redovita godišnja glavna skupština s preostalim tačkama dnevnog reda:

5. Izbor upravnog i nadzornog odbora.
  6. Eventualije.
- Članovi se upozoruju na slijedeće ustavnosne pravila glede prava glasa: Aktivno i pasivno pravo glasa dobiva svaki redoviti član nakon 3 mjeseca od dana prijave za člana (§ 12, t. 3), ako je navršio 18 god. i nije u zaostatku s tromjesečnom članarinom (§ 25).

Predsjednik se zahvaljuje nato na iskazanom poverenju i veli, da će Uprava i u buduće raditi prema mogućnostima za napredak društva i poziva članove, da najsavjesnije vrše svoju dužnost i da svojom aktivnom saradnjom pomažu Upravu.

Slijedeća tačka dnevnog reda bila je izmena društvenih pravila. Nakon debate koja je vodjena prilično dugo, usvojene su jednoglasno neke izmjenne društvenih statuta i to: u tačkama o djelokrugu društva, o upisnici, dobrotvornom i počasnom članstvu, poverenstvima itd. Dobiva zatim reč g. Ante Modrušan, nastavnik građanske škole u Erdeviku, koji je oduševljeno, s iskrenim zanosom, koji mu je prirodjen održao najprije jedan krasan govor o nama i našoj sudbini, a zatim je izrekao predavanje o »Fasizmu i nama«. Njegove su misli bile zanimive i popraćena živim odobravanjem i konačno zahvalom od strane predsjednika.

Zatim su govorili još gg. Mohorović, Dr. Deklič, Juričić, Maticić (jugoslovenski dobrovoljac-Istranin sa Soluna), Cukon te mnogi drugi, našo predsjednik zaključuje skupštinu. Uz burne poklike i ovacije te uz sve slavensku himnu »HEJ SLOVENI« počeli se učesnici razilaziti, ali je veći deo njih ostao, da uz našu narodnu pjesmu a sa gostima sa strane dade odaska svojim osećajima. Tek kasno u noć napustio je poslednji učesnik Skupštinu.

Ova skupština društva »Istra« u Novom Sadu, je zaista jedan vjrtki uspeh i dobar izgled za budućnost. I po radu i po broju učesnika, skupština je jedna od najuspelijih do sada. Uz braću sa strane videli smo u našoj sredini i dva istarska dobrovoljca sa Solunskog fronta, kao i mnogo nečlanova, koji su, videći rad ovog društva, odmah pristupili društvu kao članovi, da i oni pomažu društvu oko ispunjavanja njegovog uzvišenog zadatka. A sada, braćo i sestre sa udvojenom ljubavlju i vojom prionimo poslu. Pobjedimo ravno utrtom si stazom, do cilja, jer pravda mora pobediti.

Barba Lujo.

dne 18 II svoju nevinu dušicu. Pokopana je u petak 19 II u 4 sata poslije podne na novosadskom kat. groblju. Pred kućom žalosti skupio se veliki broj Istrana i prijatelja g. Čuka, koji su svi sa dubokom žalošću i saučesćem otpratili zemne ostanke male Nevenke do zadnjeg počinka. Pred otvorenim grobom oprostio se od nevinog andjelka brat Hirš, koji je svojim kratkim a dirljivim govorom rasplakao sve prisutne. Ucviljenim roditeljima neka je od sviju nas najiskrenije bratsko saučesće, a maloj Nevenki neka bude lahka ova gruda hladne zemlje i rajsko blaženstvo.

Udarac gorke sudbine, koji je zadesio našeg brata i njegovu dragu suprugu, želimo da hrabro podnesu. U ime novosadskih Istrana brat L.

„Orjem“ v Kočevju slavi Gregorčiča

Kočevski Orjem je priredil 13. februara t. l. slavnostno akademijo ob priliki 25 letnice smrti pesnika Simona Gregorčiča.

Program prireditve same je bil za naše razmere dovolj obširen. Vse tačke sporeda so izvajali izključno le člani Orjema. Govor, deklamacije in recitacije so bile v rokah emigrantske omladine. Nastopil je tudi moški zbor, ki je odpel 4 Gregorčičeve pesmi. »Soči« so morali na splošno željo ponoviti, a »Divna noč«, najtrši oreh izmed pevskih točk, je bila še najdovršenejša podana.

Naravnost ganih nas je nastop primorskoga zbora. V sloznom bratskem krogu so nastopili pevci in njihova grla so zapela v proslavo smrti našega največjega pevača, goriškega slavčaka. Glas kremenitega Kraševca je donel z glasom sivolase Tolminske grče, mlad pribegli Istran je združil svoje melodije onimi sanjavega Goričana. Etnost in discipliniranost je vladala cel večer in pripomogla društvu do velikanskega moralnega uspeha. Zal, materijalna stran prireditve je pa društvo manj zadovoljila.

Predavanje „Tabora“ v Ljubljani

Delavsko prosvetno in potporno društvo »Tabor« v Ljubljani je imelo 25. februara redni članski sastanak s predavanjem dra Roberta Hlavatya.

Pomožna akcija društva „Jadran“

V okviru društva primorskih izseljencev »Jadran« v Mariboru se je ustanovil pod imenom »Pomožna akcija društva Jadran« osek za podpiranje brezposelnih Primorcev, zlasti onih, ki prihajajo v zadnjem času v vedno većjem številu preko meje brez sredstev. Teh je na stotine v Mariboru in bližnji okolici. Vsi so brezposelni, brez sredstev, većinom brez potrebne obleke in obutve in brez stanovanja. Ker mora mesto Maribor skrbeti v prvi vrsti za lastne rezeve, katerih je tudi veliko, je naloga in dolžnost Primorcev samih, da priskočijo svojim rojakom na pomoč in to zlasti onih, ki so imeli srečo, da so si ustvarili tukaj v novi domovini lasten dom in ki so v dobrem položaju.

Pomožna akcija društva Jadran, pri kateri sodelujejo zastopniki tukajšnjih narodno obrambnih in drugih organizacij, pozivlja vs. Primorske rojake, da se vzdramijo in jo po svojih močeh podpro s prispevki v denarju, obleki, perilu, obutvi, tudi ponosni. one pa, ki imajo posestva, da sprejmejo vsak po enega teh nesrečnih svojih rojakov k sebi, da ne bodo tavalni lačni in raztrgani brez strehe.

Upamo, da ni treba obširnije obrazložitve poziva, ker računamo, da so naši Primorci dovolj zavedni in požrtvovalni in da bodo vedeli, kaj je njihova dolžnost.

Prispevke je nasloviti na naslov »Pomožna akcija društva Jadran« v Mariboru, oziroma izročiti v časasni poslovni akcije v prostorih »Narodne obrane« v Mariboru, Grajska ulica.

Pomožna akcija društva Jadran.

Iz društva „Nanos“ v Mariboru

Dne 18 februara je bil društveni sastanak, na katerem je tovariš Viher predaval o Italijanih v Jugoslaviji. Prihodnji redni sastanak bo v četrtek 25. t. mj. Na dnevnem redu predavanje in poročilo odbora. Sporočamo vsem članom, da je banska uprava v Ljubljani dovolila obstoj društva in bo ustanovni občni zbor v nedeljo, 28. februara. Kraj in ura bosta naknadno objavljena. Na občem zboru bo predaval prof. dr. Lavo Čermelj o naši mladini v Italiji.

„Kolo Srpskih Sestara“ za „Istarski akademski klub“

Nema u Jugoslaviji nijednog neemigrantskog društva, koje bi tolikom ljubavlj, tolikom osjećajem i materijalnom pomoći išlo usret istarskim akademčarima, kao što je »Kolo srpskih sestara«. U malo više od 2 godine otkako je »Istarski akademski klub« u vezama s »Kolom srpskih sestara« to je društvo već mnogo uradilo za naš klub. Koliko dobrote, koliko lijepih i plemenitih gesta je to društvo učinilo u ovo kratko vrijeme za istarske akademčare. Ono, što čini Jugoslavenska Matica za

one, koji svakog dana bieže ispod tudjinskog jarma, ono što čini zagrebačko društvo »Kneginje Zorke« za naše najbiednije i najsiromašnije obitelji i njihovu decu, to čini za »Istarski akademski klub« žkolo srpskih sestara.

Humanitarno i rodoljubno djelovanje koje vrši to društvo već preko četvrt vijeka dobro je poznato danas po cijeloj Jugoslaviji. Uz širok djelokrug svog rada, koje ono neumorno vrši, i osim toga, što izdržava veliki broj pitomaca među kojima ih se nalazi nekoliko iz naših neoslobodjenih krajeva ono je već toliko puta teklo u pomoć našem klubu. Znajuci dobro da su istarski akademčari — daleko od svojih domova, koje su morali napustiti, daleko od svojih roditelja, koji im ne mogu pomoći. — prepušteni sami sebi, da se izdržavaju na studijama, »Kolo srpskih sestara« se sjeti često našeg kluba i njegovih članova ne samo lijepim riječima već i plemenitim djelima.

Rad materijalne pripomoći, koje je društvo više puta iskazalo Akademskom klubu — klub je jednoglasno izabrao »Kolo srpskih sestara« svojim članom dobrotvornom još marta mjeseca 1930. godine. Da bi sačuvali trajnu uspomenu na naše heroje Gortana, Bidovca Miloša, Marušića i Valenčića pale za slobodu našega potlačena naroda upisuju »Kolo« svu petoricu kao članove dobrotvore »Istarskog akademskog kluba« uplativši za svakoga po 1000 Din. Kad se otvorila izložba umjetnosti i kulture Julijske Krajine god. 1920. u Beogradu preko 30 naših akademčara bili su gosti »Kola« za vrijeme svog boravka u Beogradu. Ne prodje nijedan Božić nijedan Uskrs da se te plemenite gospodje ne sjeće našeg kluba i riječju i djelom. Svako njihovo pismo puno je simpatija, puno toplih riječi, i za one, koji stradavaju tamo preko, i za nas sve, koji smo došli ovamo da nastavimo radom za veličnu Jugoslaviju i za ostvarenje našeg najvećeg cilja — slobode našega naroda u ropstvu. Konac svakoga njihovog pisma je popraćen jednom toplom i iskrenom željom i nadom u skorbu sretniju budućnost i za nas i za našu braću, želeći nam uz to iskreno što uspješniji rad koji mora da donese ljepše i sretnije dane našem narodu. A kad klub zahvaljuje plemenitim gospodarima na njihovim osjećajima i na njihovoj pomoći, one odgovaraju da je to samo njihova sveta i patriotska dužnost, a čine to zato, da pokažu simpatije i ljubav prema omladini, koja se bori za prava svoje potlačene braće i za ostvarenje zadataka i ideala kojima i njihovo društvo služi već više od 25 godina.

Neka je »Kolo srpskih sestara« i njenim plemenitim gospodjama naša najsrdčinja hvala, naše duboko poštovanje za njihov plemeniti rad i materijalnu skrb za njihove osjećaje simpatije, i ljubavi do istarskih akademčara i njihovog kluba. Ono što »Kolo« srpskih sestara čini istarskim akademčarima, to čini našem narodu u Juljskoj Krajini.

D. J.

Mali oglasnik „ISTRA“

KUĆU JEDNOKATNICU sa 1 uličnim lokalom 7 stanova po 2 sobe, 7 stanova po 1 sobu sa nuprostorijama te 1 stan 0¹ i sobe sa steknjakom, električara, vodovod i kanalizacija, oko 220 čet. hvati vrta i dvorišta, sve ogradjeno, ulična fronta oko 22 met., godišnji čist. i hodak 100.000 Din. prodajem za cca 650.000 dinara, potrebno u gotovom ili uložnicama 400.000, ostalo dug za preuzeti. »ARCUS«, Petrinjska ulica 2 (1983).

VELIKU TRGOVAČKU KUĆU NA JELACIĆEVOM TRGU sa više trgovačkih lokala ulični i dvorišnih, raznih stanova i poslovnih prostorija, kolni ulaz, dvorište, podrum ispod cijele kuće velika ulična fronta godišnji dohodak Dinara 800.000.— prodajem za cca 6.300.000.— Dinara istu bih i zamjenio za 3-4 manja objekta na Samištu ili okolica Vlaške ulice Poblize agencija »ARCUS« Zgreb, Petrinjska ulica 2.

VILU NOVU na Pešće ci s novom dvorišnom zgradom, ukupno 1 stan od 5 soba, 2 stana po 3 sobe sa komforom 1 stan od 2 sobe, 1 stan od 1 sobe sa nuprostorijama, sobe su parketirane, plin, električara, vodovod i kanalizacija predhaća vrt i dvorište, kolni i običan ulaz, lijepa i velika ulična fronta, sunčana strana prodajem za cca 700.000.— dinara. Kupac može preuzeti dug od Dir. 200.000.— na 25 godina amortizacije, prima se i uložnice. »ARCUS«, Zagreb Petrinjska ulica 2 (1234-142).

NOVU ČETVEROKATNU U središtu (ugao) sa više lokala i stanova po 2 i 3 sobe sa modernim komforom lift, plin, električara, parketi, vodovod i kanalizacija, godišnji dohodak: 875.000, prodajem za cca 3.500.000.— Dinara. Dug od cca 1.000.000.— Dinara može kupac preuzeti, pod račun uzeo bih 1 manju kuću ili podesno gradilište. Poblize agencija »ARCUS« Zagreb, Petrinjska ul. 2 (1174-152).

PALACU u BEOGRADU u novoogrđnja sa trgovačkim lokalima i 1 stanova po 3 i 4 sobe sa najmodernijim komforom, osobni i toretni lift, »NARAG« grijanje prodajem, na bazi 12% čistih, potrebno u gotovom Din. 2.500.000.— ostal. dug na 25 godina. Poblize »ARCUS« agencija, Zagreb

Ig. Breznikar
Trgovina kave i čaja
Vlastita elektropržiona i
elektromlin za mlevenje
Zagreb, Ilica broj 65.
Telefon 7657

Naša mesta

Tolmin

Lepote narave kaj radi zvabijo tega ali onega v naše prijetne kraje na Tolminsko, ki so ji nekoč pravili »goriška Svica«. Pa je tudi res tako: visoki hribovi s snegom na vrhu in zelenimi pobočji oklepajo vabljive ravni, koder se pode valčki bistrih voda.

Sredi take lepe ravnice, na tako zvanem tolminsko-volcanskem polju, se beli gorska prestolnica Tolmin, 196 metrov nad morjem. Tolmin je naše najmlajše mesto, saj je še le po vojni prešlo to čast. Tako lepe lege v rodovitnem polju, na visokih terasah Soče in ob vznožju gorskih vencov lahko iščeš komaj kje v Švici. Na zapadu zapira pogled dolgo Matujarjevo pogorje s Koloratom. Od njega se ločeno dvigata Bučnica (510 m) in slovite Mengore (468 m) s širom Gor znano božjo potjo k Devici Mariji. Tolminu za hrbtom se pa vlečejo izrastki Krnovega poseja do Tolminke z Rdečim robom, Mrzlim vrhom in na koncu z nizkim grčem (428 m) Gradom ali Kozlovim robom, ki je v tolminski zgodovini igral tolikšno vlogo.

Kdor kaj ve o zgodovini Tolmina, se mu brž porajajo slike tolminskih puntarjev. Slavna zgodovina Tolmina pa sega še veliko dalje nazaj v sivo preteklost, ko so Slovenci komaj prišli v te kraje. Ko so prišle naše dežele pod frankovske kralje, je bil bržkone slikoviti stožec Kozlova sedež gradu za okrožno grofijo, v kakršne je bila dežela razdeljena. Razvaline gradu na Kozlovi robu (nemški Bockstein) so gotovo iz tiste dobe (10. stoletje), ker je bila v gradu kapelica sv. Martina, svetnika, ki so ga Franki najbolj častili. Zgodovinarji so mnenja, da je Tolmin, namreč selišče, še starejši kot omenjeni grad, sicer bi se zval po gradu morda Kozlovo.

Prvikrat se Tolmin omenja v neki listini oglejskega patriarha okoli l. 1065. Tedaj se Tolmin nazivlje »Tuimine«. V listinah se berejo poleg tega še imena: Tulminum, Tolminum, Tulmein, Dullmein, Tollmein itd. Odkod naj to ime pride, je precej neznan. V nekem rokopisu je učenik Kocjančič mnenja, da tili v besedi Tolmin koren tema, češ da je bilo tod vse pokrito s temnimi gozdovi.

Kot središče tolminske grofije se je Tolmin kmalu povzdignil. Po l. 1077. je Tolminsko prišlo pod oblast oglejskih patriarhov. Vladarjev namestnik v Tolminu je bil kapitan. Stoloval je s svojimi biriči, pisarji in z gastaldom (vodja urbarja ali zemljišnih bukev) na Kozlovi robu. Odkar je patriarh Rajmund della Torre l. 1292. sezidal v Tolminu poletni dvorec (kraj se še danes zove Dvor), so se hodili poletni sem hladiti iz Ogleja.

Za časa patriarha Pagana je bival leta 1319. v Tolminu slavni Dante Alighieri, ki je moral bežati s doma. Bati je ponoči bival v patriarhovem gradu, podnevu se pa skrival v globoki Dantejevi jami nad Tolminko. Ondi je baje zložil tudi nekaj spevov svoje veličastne »Božje komedije«.

Pripovijest „Istre“

Zastava na vjetru

Jože Jeram (Nastavak 8.)

Učitelj Ivan Zorzut je te noči slabo spavao. Kad je ustao izgledao je očajno.

Bili su ga probudili mladići svojom pjesmom. Kad je čuo pjesmu u polusnu pričini mu se je, kao da dolazi nekako iz daleka, iz nepoznatog svijeta, te da prodire do njega kroz uspomene iz mladosti. Onda je on živio negdje kod tetke na selu i po čitave je noći slušao pjevanje momaka, te od slatkoće, kojom su ga okupljale te pjesme, nije mogao da spava. To je bio bolji dio čovjeka u njemu. Kasnije življenje sasulo ga je kao pepeo. Sad se je budio taj bolji dio, samo u posebnim trenucima u njemu.

Lagano, kako se budio iz sna k punoj svijesti, gubila se je slatka melodija, on je čuo slovensku pjesmu, i drugi, ružniji dio čovjeka se je dizao u njemu. Onaj dio čovjeka, koji je na čudesan način mrzio sve, što je bilo narodno. Lijepa pjesma, koja se je trzala u olujnoj noći, bolila ga je u duši. Činilo mu se je, da ga izazivlju, da ga o ponoći bude iz sna kao zla savjest i da ga upozoravaju na nešto, što on želi zaboraviti, jer mora zaboraviti.

Razljutito ga je. I ako je pjesma doskora zamirala pod udarcima vjetra, te se je na mjestima jedva čula, ustao je i sjeo na postelji.

Slušao je riječi pjesme. Nije mogao da ih dokuči. Ali u dnu srca on je ipak bio uvjeren, da mu pjevaju zabranjene riječi, pa ih namjerice nejasno izgovaraju, da ih on ne bi razumio. Htio je već potrčati k prozoru i otvoriti ga, ali baš u tom momentu pjesma je prestala. Čuo je još par riječi, zaglušeni od bure, korake, a zatim je sve utihnulo.

Poleg patriarha so bili največji posestniki na Tolminskem kanoniki iz Cedada. Večkrat so imeli hude spore za posest z Oglejem. Ko je prišel patriarh Markward v denarske tistike, je l. 1379. prepustil Tolmin Cedadu.

Sedaj so začeli iztezati svoje roke tudi goriški grofje. Ze od patriarhov so dobili precej posestev na Tolminskem. Do XV. stoletja se sploh ni vedelo, kdo je gospodar Tolmina, ker so se tudi Benečani potegovali za posest. Največ besede so imeli goriški grofje, zato so tudi po njih smrti Goriško in Tolminsko prevzeli Habsburžani.

Cesar Maksimilijan je tolminsko grofijo razdelil v glavarstva. Benečani pa niso odnehali do l. 1617., dobili pa tudi tedaj niso nič. Vedne vojne so tako izčrpale cesarske blagajne, da so morali Tolminsko zastavljati raznim plemiškim rodbinam. Najprej so jo dobili baroni Dornberški, potem Breunerji. Ti so pa svojo gosposčino prodali grofom Coroninjem za 46.590 goldinarjev. Pod Jakobom Antonom Coroninjem se je vnel znani tolminski punt. l. januarja l. 1848. je Coronini prodal svojo gosposčino nekemu Kremerju. Toda ta je kupil Tolmin baš o nepravem času, kajti 17. septembra l. 1849. je izšel zakon o zemljiški odvezi za Primorje in tedaj je tudi za potomce tolminskih puntarjev prišel konec tlake in desetine.

Kakor v političnem oziru tako je Tolmin bil važen tudi v cerkvenem. Fara je v Tolminu že iza 13. stoletja. Prvotna farna cerkev je bila ona sv. Urha na pokopališču. Pozneje so faro prenesli k cerkvi na Ilovico, ki je bila svoje dni sloveča božja pot. Iza 13. stoletja je že bil najbrže v Tolminu arhidjakon, neke vrste podškofije. Cedajski kapitelj je namreč pošiljal v Tolmin enega svojih članov, da je urejeval cerkvene zadeve. Arhidjaki so se potem za stalno naselili v Tolminu. V farni cerkvi hranijo še danes prekrasno gotsko monštranco, ki jo je darovala neka Florentinska, potem ko se je na nasvet svoje služkinje Tolminke obrnila z prošnjo k Materi božji na Ilovici.

Pod konec preteklega stoletja se je jel Tolmin lepo razvijati. L. 1870. je štel 846 prebivalcev, čez 10 let že bli-

zu 900 v 143 hišah. Danes ima mesto Tolmin okoli 1500 prebivalcev. Ena tretjina njih je gostilničarjev, trgovcev in obrtnikov, druga tretjina so kmetje in posestniki, ostali so delavci, dninarji in — nemanici. Tolmin ima 18 trgovin in glavno tobakarno za ves okraj. Gostilen je 6, hoteli trije (»Modrijan«, »Podšolar« in »Kranjce«) in dve kavarni. Največ dajo trgovcem zaslužiti okoličani, ko prihajajo ob nedeljah k maši ali ob delavnikih na razne urade. Saj teh je v Tolminu vse polno. Podprefektura ni več; pač pa je še sodnija z dvema sodnikoma, poštni, registrski in županski urad, slednji v še premočno palači Dalje je glavna orožniška postaja vseh tolminskih gor, financa, obmejna milica, davčna izterjevalnica; za tiste, ki pa imajo preveč v žepu, poslujejo kar tri banke in domača posojilnica. Ker gre Tolmincu še kot po starem dostokrat za njegov »prav«, so kar trije odvetniki pri rokah. Zadnje čase je tudi tiskarna. Nekoliko pod mestom so lepe vojašnice. Po vojni je v Tolminu tudi gimnazija z licejem in konvikti. V upanju, da bodo začeli v hladni Tolmin prihajati tudi letoviščarji, so uredili nasade za cervkivo in pod gradom. Za enkrat tujcev ni še preveč. Kraj pa je prav pripraven, da zopet postane prestolnica »goriške Svice«, posebno zdaj, ko bo imel tudi zdravo pitno vodo. Avtomobilne zveze so take, da ni več treba hoditi kot včasih »popotni Tolminci niz Modreje« z brašnom čez ramena.

Mesto ima že prav prijazno lice. Vse je prenovljeno in ni več tistih zavutih ulic in cest. Seveda, razvijati se bo pa moglo mesto le, če se bo tujski promet kaj dvignil. Kot upravno središče Tolmin pa že precej zgublja.

Tolminc je prijazen človek. Le malce trd je, če se kdo dotakne njegove časti in pravice. Nekaj krvi Golje, Gradnika, Muniha in takih je se v njem. Pa je prav tako Sicer pa je že v starih spisih o Tolmincih toliko dobrega povedano, da bi bilo odveč, če bi jih še tu hvalili. Da bi le taki ostali sebi in domačiji v ponos!

KOBARID.

U Veneciji Juliji svako selo postaje sella, svaki grad — grado (sotto zero) — samo su neki najveći patriote uputili molbu u Rim da se Caporetto nazove starinskim imenom Kobarid.

Frane iz Marseče.

ILICA 128

Nabavljajte **Tokucitvo**

Kod **J. D. Opacić i Sinovi**

u vlastitoj kući

ILICA 128 telefon 62-39 ILICA 128

Zorzut nije mogao zaspati. Rukama pod glavom gledao je u strop i slušao buru, koja je šumjela svojim velikim, snažnim krilima oko uglova. Iz kuta su udarali lagano udarci sata, koji je brojio sekunde. Bilo mu je, kao da čuje kaplje vječnosti, koje šumeći kaplju u posudu življenja.

U drijemežu je opet čuo pjesme svoje mladosti. Na drvenoj verandi, po kojoj su padali u slapu karanfili, stajao je svako jutro i slušao je ptičje glasove. Pod njim je šumio potok i pjenio se u svojim zelenkastim valovima.

Mnogoputa ga je tetka zagrllila i uljuljala ga u naručju, pjevala mu je pjesmu koju je i sam naučio, slovenski očenaš i molitvu na čast andjelu čuvaru. Kako je pak volio boje! S malom je zastavicom letio po selu...

Samo jednu je pogrešku imao, to mu je tetka uvijek spočitavala. Vječito se je bojao, da ne će dobiti komad kruha i da taj komad neće biti dovoljan, da se njime nasiti. Ako ga ne bi mogao da pojede, sakrio bi ga, da niko nije mogao do njega, pa su ga mravi i miševi izjeli.

— Šta će biti iz tebe? I Kristusa ćeš prodati! — viknula je jednom zgodom na njega tetka.

Dijete tih riječi nije razumijelo. Dugo je mislio na te riječi, pa i sad su mu došle u pamet.

Kad se je iz sela vratio natrag u grad, otac ga je gledao tri dana kao neko planinsko čudo, crvenog zagorjelog obraza, a treći dan mu je rekao:

— Janezek, ti si postao »šklaf«!

— Slovenac sam, — odgovori mu on.

Mati se je tome nasmijehnula. Otac se više za uzgoj nije brinuo. U familiji se je furlanski jezik nadomjestio slovenskim, naročito u općenju izmedju majke i sina. Tek onog dana, kad je počeo mali Giovanni

polaziti u školu, furlanština je opet, pomiješana s talijanštinom, slavila svoj novi ulazak u familiju.

Giovanni je u tim danima visio izmedju dvije narodnosti. Sam je osjećao, da mu manjka tlo pod nogama, nije imao na što da se osloni. Išao je u jedno i u drugo društvo, a iznenada je opazio, da ga nose slovenski valovi jačom silom sa sobom. To je društvo bilo duhovitije, zabavnije, duševno je natkrijivalo sva druga društva.

Tad se je Giovanni nehotice zapitao: »Gdje je bolje?« — Pitao je za savjet i muža, kojem je nekoć otkrio svoju dušu: »Jesam li Slovenac ili Talijan?« — Ono si, što osjećaš — odgovori mu taj muž. I nije osjećao izrazito ništa.

Kad je iz gimnazije prešao na učiteljske, bilo je rješeno i pitanje njegove narodnosti. Otac je bio veseljak, pio je i kartao, te se nije brinuo za sina. Kad mu je rekao, da želi postati učiteljem, odgovorio mu je: »Što me briga! Postani, ako hoćeš, i papa!«

Jednom zgodom spočitnuo mu je drug iz gimnazije nestalnost i nenadanu odluku: »Pa zar nije moja mati Slovenka?« — branio se je Giovanni.

— Dakle: ščavo? — ubolo ga je pitanje, koje ga je dugo peklo, da ga nije zaboravio.

Iz tih dana sjećao se je nekih prepiraka s učenicima, čija su spočitavanja otkrila madež na njegovu duši. U nekim je predmetima bio slab, pa je neprestano, od jutra do noći, drhtao iz straha za opstanak kao u djetinjstvu za komad kruha. Izabrao je, po svom karakteru, prečni put da dodje do cilja. Kad si saučenici opazili, da je njegov odnošaj prema profesorima denuncijantski, počeli su ga mrziti.

On se je branio i vraćao zlo za mržnju. Ali ipak u njegovoj je duši ostao madež, pa je, u momentima osamljenosti, sam sebi govorio: »Takav sam...«

(Nastavit će se.)

Valentin Cibic

Zrušil se je hrast na Proseku, nad Miramarom, tam kjer stopa naš sivi Kras dol do samega Jadrana. Bil je to star in osamljen hrast, a ko se je zrušil, je odjeknilo daleč na okrog, tudi ob Savi in Dravi do Dunava in kjer še živi razkropljena okoličanska raja. Vsi smo ga poznali in cenili Valentina Cibica, skromnega, izkušnega neporušnega idealista, ki je po letih spadal že mej najstarejše narodne veterane. Tudi smo ga radi poslušali, ko nam je povedal zanimivosti iz one dobe, ko se je naš pošten narod vzbudil iz vekovitega duševnega in gmotnega tlačanstva drugim in začel zahtevati tudi pravico na solnca za se: Pokojnik se je kot mladenič naslajal in vžgal ob zgodovinskih zvokih kvarteta nesmrtnega skladatelja veličastne jadranske himne »Buči, buči«, proseškega učitelja Antona Hajdriha, kateri je z svojim geslom: »Ptica brez perot je mrtva stvar, kaj meni svet brez petja mar!« dal našim narodnim silam zdravo smer katera jih je dovela do najlepšega uspeha. Valentin Cibic je bil sosed Ivana Nabergerja, ki je že na narodnom Taborju v šempasu 1868 zaklical desetstosim znano krilatico: »Tuje učilnice so našim otrokom mučilnice« in ki je 1873 vstopil kot prvi izvoljenec tržaške okolice v državni Zbor na Dunaju v narodni nošnji.

Pokojnik je bil tudi vrstnik zadnjega našega tržaškega voditelja pok. Dr. E. Slavika, ki se je tudi rodil na Proseku in kateremu imamo toliko zahvaliti, tudi ko nas je učil: »Ne s silo ne strastjo moramo premagati protivnika ampak z ljubeznijo do svojega rodu«.

V taki družbi je vzrasel in živel ter vstrajno delal in čutil je pokojnik, ki je legel sedaj v sveto našo domačo zemljo, truden in žalosten. Bolehal je res že dolgo, skoraj oslepel in ponovno obnemogel na poti — a na smrtni postelji ni bilo njegovih sinov — ker so jih razgnali, še domači sin ga ni mogel tolažiti, ker že 3 leto ne sme čez prag brez posebnega dovoljenja...

Priprost posestnik je bil Valentin Cibic, samouk ali razborit, da so njegov svet upoštevali tudi rojaki naobraženci, ki so poznali njegov čist in blag značaj, njegov velik upliv na domače ljudstvo. On je cenil posebno vzgojno vrednost naše mile pesmi na mladino in je bil poseben gorec zaščitnik proseškega pevskega društva »Hajdrih« ki je po 40 letnici razpuščeno. Par let poprej je odslovil prejšnji proseški župnik, goreč in svet mož, Hajdrihovce iz crkvenega kora, ko si je bil vstanovil poseben crkveni zbor z namenom pač, da bi svoje pevce boljše obvladal tudi izven crkve. Kako je to starega Valentina užalilo in ogorčilo; nepopustljiv je ostal ta sicer verni in pobožni mož, češ, domači pevci Hajdriha so bili vedno po običaju in po volji ljudstva najbolj priznani in zmoini pevci. Ko je vsled tujega pritiska moral celo zapustiti župnik svojo župnijo, sta se oba rodoljuba zopet sprijaznila.

Lahka ti naša okoličanska zemlja, ki si jo tako zvesto in goreče ljubil!

Okoličani.

NOVA ADRESA »ISTRE«

Upozoravamo naše pretplatnike i saradnike, da je »Istra« promijenila adresu. — Upućujte Vaša pisma na ovu adresu:

»ISTRA«, ZAGREB,
Masarykova ul. 28. II. kat.

Razne vijesti

POKOP BLAGOPOKOJNOG VELIČ. IVANA MANDIČA.

S medicinske klinike, gdje je veleč. Ivan Mandić, profesor i ravnatelj Dječak internata za Istrane umro, odmah je tijelo pokojnika odvezeno u Dječak internat u Habeličevoj ulici te položeno na odar. Dogovorno između predstavnika Istrana u Zagrebu i uprave spomenutog zavoda odlučeno je da će se pogreb obaviti u subotu u 10 sati prije podne na svečani način, kako bi se odala pokojniku odgovarajuća počast, onako kako je po svojem radu i zaslugama zaslužio. Pogrebna povorka krenut će iz Dječak internata u crkvu sv. Marka gdje će svečan requiem odslužiti župnik Mons. dr. Rittig, koji će održati kratko spomen-slovo. Odatle će slijediti ispraćaj pokojnika na groblje na Mirogoj, gdje će biti privremeno pokopan u arkadi u kojoj se pokopaju svećenici gornjogradske župe sv. Marka.

SPOMENIK BLAGOPOKOJNOM GO- RIČKOM KNEZ-SKOFU DRU. SEDEJU

Sve slovenske novine donijele su ovaj apel:

Slovinci! Dne 28. nov. 1931 je umrl u Gorici nadškof dr. Francisek Borgija Sedej.

Ko je leta 1906. postal slovenski metropolit, je s sebi svojsko odločnostjo pred duhovščino in verniki izjavil: »Meč nosim!« — Zaman so takrat ugrabili, kam naj bi merile te njegove besede...

Slovinci! Metropolit Sedej zasluži, da se mu slovenski narod odloži vsaj s skromnim spomenikom.

S tem spomenikom hočemo združiti tudi imena in spomin vseh tistih, ki so z metropolitom Sedejem vred dali za svoj zasluženi narod življenje. Ta monument nam bodi vsem opomin, zgled in živa vest. V Ljubljani, dne 10. februarja 1932. Akcijski odbor Prispevke je pošiljati »Slovenski Matici« v Ljubljani, Kongresni trg, čekovni račun št. 11.672.

EVIDENCIJA STRANIH DRŽAVLJANA U ZAGREBU

Uprava zagrebačke policije pristupit će ovih dana reviziji evidencije svih stranih državljana, koji su zaposleni na gradskom području. U tu svrhu izdala je posebne prijavnice i ovu objavu:

U svrhu revizije evidencije stranih državljana, koji rade u bilo kojem svojstvu na teritoriju grada Zagreba, određuje se, da svi industrijalci, trgovci, obrtnici, privatnici i t. d., imaju pod prijetnjom zakonskih posljedica najkasnije do uključivo 12. marta o. g. prijaviti Upravi policije u Zagrebu sve strane državljanke, koji su kod njih u bilo kojem svojstvu namješteni. U tu svrhu izdane su posebne prijavnice, koje se dobiju u svim trafikama. Sve rubrike na toj prijavnici imaju se čitljivo ispuniti, te svi podaci, koji će se o pojedinom stranom radniku dati, moraju biti najtočniji, pošto će se zbog i najmanje netočnosti protiv odgovorne osobe po zakonu postupiti. Uputnice se predaju na Upravi policije, Petrinjska ulica kbr. 18, II kat, sobe br. 37. — Upravnik policije: Dr. Bedeković v. r.

ZLATNI PIR.

Dne 15. februara slavio je u Rojanu (Trst) zlatni pir nadaleko poznati g. Josip Pertot, nadučitelj u penziji i vrtni poljoprivredni stručnjak, sa svojom drugaricom gospođom Anom. Taj su pir jubilarci proslavili zdravi i čili na svojem idiličnom Tarabošu. Mnogim čestitkama pridružuju se iskreno i oni, koji im ne mogu stisnuti ruku.

ZA SARADNIKE, KOJI PIŠU SLOVENSKI.

Sve naše saradnike općenito molimo, da nam šalju čitljive dopise, a naročito molimo one saradnike, koji pišu slovenski, da pišu čitljivo i jasno, po mogućnosti strojno, a nikako olovkom, jer jedino na taj način izbleći ćemo štamparskim pogreškama, koje nikad ugodno ne djeluju.

NOVA ADRESA LISTA »ISTRA«.

Kako se već po spoljašnosti našega lista opaža, »Istra« se od ovog broja štampa na drugoj stampariji, to jest u »Jugoslovenskoj štampi«, (Zagreb, Masarykova ulica 28.). U vezi s time promijenjeno je i sjedište naše redakcije i administracije. »Istra« se sad nalazi u Masarykovoju ulici 28. II. kat, pa molimo sve one, koji nam pišu i koji nas posjećuju, da to uvažavaju.

PROSLAVA BISKUPA JURJA DOBRILE NA SUŠAKU

U svim većim mjestima naše domovine proslavljena je pedeseta godišnjica smrti preporoditelja i buditelja Istre, velikog dobrotvora biskupa Jurja Dobrile. I u Sušaku priredit će »Narodno prosvjećivanje« u nedjelju 28. o. mj. u 11 sati u jutro u dvorani Jadran-Palace kina proslavu biskupa Jurja Dobrile s deklamacijama i predavanjem o životu i radu najvećeg sina Istre. »Narodno prosvjećivanje« poziva pučanstvo Sušaka, da u velikom broju pohrle na ovu proslavu, da se na našoj granici vidi, koliko nam na srcu leže velikani našega naroda.

JEDNA AKCIJA ZA KULTURNO I NACIONALNO ODRŽAVANJE VEZA SA HRVATIMA IZVAN DOMOVINE.

U Zagrebu je prošlih dana organizovana jedna akcija, koja ima za cilj: kulturno i nacionalno održavanje veza s Hrvatima iz-

van granica. U jednom opširnom članku, koji je štampan u »Jutarnjem Listu« od 22. februara govori se o tim Hrvatima izvan domovine, s kojima treba održavati veze, pa se spominju: moravski Hrvati, gradišćanski Hrvati, Hrvati u Rumunjskoj i Hrvati u Italiji, ali samo oni u — staroj Italiji, to jest naseobine Montemiro Acquaviva Collecroce i San Felice Slavo u provinciji Campobasso... U tom članku se kaže i ovo:

»Potrebna je direktna veza, da bi se o njima moglo doznati više toga, a i ovoj našoj braći dati mogućnosti i potpore, da ne potonu u moru tudjinštine. Njihova žilavost je ogromna — kroz 400 godina održati svoju nacionalnu svijest pod tudjinom, nije mala stvar. Ali ipak ako se ih i dalje prepušti samim sebi, to će se najkasnije dogoditi. Da bi se to spriječilo, pokrenuta je ovih dana jedna akcija i osnovan odbor, koji imade svrhu, da uspostavi veze sa ovom našom braćom u tudjin, najprije sa Hrvatima iz Moravske, pa onda redom sa ostalima. U taj odbor izabrana su sljedeća gg.: Dr. Mile Budak odvjetnik. Dr. Ivo Ramljak odvjetnik, Dr. Gjur Vranešić liječnik, Dr. David Karlović sveuč. prof., Dr. Milan Ivšić sveuč. prof., Dr. Lukas sveuč. prof., Dr. Blaž Jurišić prof. i književnik, Ljuba Babić prof., Dr. Trbuha župnik, Dr. Matulić novinar, Dr. Ivan Esih novinar i Mesud Kulenović novinar.

Odbor će poraditi na tome da najprije uspostavi veze sa braćom iz tudjine, a onda i na tome, da ih pozove i dovede u našu sredinu, u svoju maticu, gdje treba da nadju pobude i pomoći.

JEDNO VJENČANJE NA PONZI.

Dne 18. februara vjenčao se na otoku Ponzi, gdje se nalazi konfiniran, student visoke komercijalne škole Roman Pahor iz Trsta s gospođicom Angelom Germek takodjer iz Trsta. Zaručnica je došla iz Trsta na Ponzu ne samo da se vjenča, nego će tamo i ostati, da sa svojim drugom dijeli jednaki život. Simpatičnom paru želimo svako dobro.

ŽALNA PRIREDITEV ZA MARIJO ŠKRINJARJEVO

Zveza gospodinskih pomoćnic je priredila u nedjelju 21. t. m. ob pol 17. spominsko počastitev pokojne Marije Škrinjarjeve, velike zaštitnice poselskega stanu. Škrinjarjeva je prej 34 leti ustanovila v Trstu prvo poselsko zavetišče, zavod sv. Nikolaja. V zavodu je bila poleg prenočišča tudi zavredovalnica za službe, posvetovalnica za zadeve med gospodinj in služkinjo, učni tečaj, knjižnica, nedeljski sastanki s poučnim in zabavnim programom. Zavod je že takrat nudil služkinjam sve one ugodnosti, ki jih danes najdemo po poselskih zavodih velikih mest. Kar so dobile gospodinske pomočnice pri visoko naprednih narodnih šole v zadnjih desetletjih s pomočjo svojih organizacij, je dala našim služkinjam s svojim lastnim prizadevanjem pokojna Škrinjarjeva že pred mnogimi leti, čeprav v preprostejši obliki. Bila je prva žena, ki je imela poleg obsega kulturnega razumevanja tudi zmisel za tiho socialno vprašanje, za položaj služkinje, ki je bila v tistih časih še veliko bolj prezirena in nevedna kakor danes. Prireditev je bila v Delavski zbornici. Na programu je bil govor ge. Maše Gromove, deklamacije in petje.

NAŠA MANJŠINA NA AVSTRIJSKEM KO- ROŠKEM IN NEMŠKA MANJŠINA V JU- GOSLAVIJI.

»Koroško Slovenec« od 17. o. mj. piše: Pod tem naslovom čitamo v »Domovini«, da je na rednem sestanku narodnega predstavništva v Beogradu govoril g. senator dr. Valentin Rožič sledeće: »Povdarjam, da tvori celotna dravska banovina most, preko katerega hoče prodreti nemški Drang nach Osten und Süden (pritisk na jug in vzhod) na Jadransko morje, zato treba vso gospodarsko in finančno pažnjo posvetiti prav naši obmejni pokrajini. G. dr. Kraft, zastopnik nemške manjšine v Jugoslaviji, naj mi oprosti, da smo mimogrede brez zavratnih namerov odgovorim na njegove pritožbe in izvajanje glede Nemcev v Jugoslaviji je v toliko, da smelo ugotavljam, da so koroški Slovenci, stotisoč po številu, v Avstriji brez vsakih manjšinskih narodnih šol in brez vseh političnih pravic in nimalo niti svojega zastopnika v današnjem parlamentu, kjer bi se mogel pritožiti tako kakor poslanec g. dr. Kraft v Jugoslaviji. Nemci v Jugoslaviji pač nimajo povoda pritoževati se zaradi kakega narodnega in kulturnega zatiranja. Naj le da Avstrija narodne pravice, šole in kulturno samoupravo koroškim Slovincem, zakaj kar bodo dobili koroški Slovenci v Avstriji, to bo dobila tudi nemška manjšina v Jugoslaviji.

Naša kulturna kronika

+ JANKO LEBAN

Dne 13. februara je nenadano umr v bolnici usmiljenih bratov v Kandiji znani naš mladinski pisatelj, pesnik in skladatelj Janko Leban, nadučitelj v pokoj.

Pokojni je bil rojen 21. aprila 1855. v Kanalu. Kanalska dolina ima mnogo možiki so se proslavili kot kulturni delavci in med te moramo šteti tudi Lebana. Bil je najmlajši sin vzglednega kanalskega učitelja Valentina Lehana. Mati mu je bila sestra grajšćaka viteza Malnića pl. Flegarija, ki je nad 50 let županovao v Kanalu. Že v zgodnji mladosti je odlikovala dečka izredna nadarjenost. Prvi glazbeni pouk je dobival pri braću Avgustu v Werdenbergovom zavodu, kamor se je hodil učiti klavirja. Že kot dijak je bil organist v Gorici.

Leta 1870 je Leban priopćil svojo prvo pesen »Tožba ptice« in s tem nastopil literarno pot. Kot tretješolec je 1871 izdal knjižico »Pesmi in povesti na poskušnje«. Knjiga 16 letnega dečka je vzbudila v javnosti precej pozornosti in to ga je vzbudilo k nadaljnjemu literarnemu udeještvovanju. Leta 1877 je maturirao in že takrat je sodelovao skoraj pri vseh slovenskih društvih, pisao je povesti, pesmi in poučne rasprave. Splošno znane so njegove »Iskrice«, pesmi in povesti za mladino v treh zvezkih. Izdao je še već drugih mladinskih knjig, poučno delo »Slovstvena zgodovina v slovenski ljudski šoli«, »Človek v pogledu na njegovo telo in dušo«, vzgojno knjižico »Otrok«, v slovenski in nemški knjigi nam je opisao in otkril življenje junaka domaćina Andreja barona Čehovina. Leban je bil pa znan tudi kot spreten prevajalec. Prevedel je mnogo del iz hrvatskega, nemškega in italijanskog jezika, tako poljudnih kakor znanstvenih.

Kot glazbenik je priopćevao svoje skladbe v prilogah »Vrtca«, »Glasbene Zore« in v »Novih Akordih«. Znana je njegova »Zbirka cerkvenih pesmi za mešani zbor« in »Domaći glasi«.

Po maturi je Leban službovao v Komnu pri Nabrežini, pozneje je bil šolski upravitelj v Lokvah pri Divaču, u Avberju u sežanskom okraju in u Begunjah pri Cerknici, od koder je bil 1. 1896 premešćen u Trebelno pri Mokronogu, iz Trebelnega pa na Bukovico nad Škofjo Loko. Tu je bio 1. 1911 po 34 letih službe vpokojen. Po smrti žene 1. 1921 se je poirt, zapušćen in osamljen preselio u Kandiju, kjer je dobio zavetje u bolnici usmiljenih bratov.

Kot navdušen narodnjak je moral pod Avstrijo mnogo pretrpeti. Leta 1916 ga je zadela kap na možgane, otiromell sta mu desna roka i noga. Zadnja leta je starček preživio u miru u Kandiji, kjer je bio zaprt u svojo sobico, rad je prebirao znanstvene rasprave i čitao liste. Zadnja leta je bio nekoliko bolehen, tođa niče ni slutio, da ga bo smrt tako naglo pobrala.

Pokojni je bio znan kot odličan pedagog bio je splošno priljubljen in znan kot original. V priznanje za svoje zasluđe je bio odlikovan z redom Sv. Save V. stopnje. Bodi pokojnjemu ohranjen časten spomin!

MARIBOR GREGORČIČU.

Mariborska Prosvetna zveza je priredila u četrtke, dne 25. t. m. ob 20 u dvorani Zadržno gospodarske banke na Aleksandrovi cesti 6, Gregorčičev večer. Na sporedu je bilo predavanje prof. in pisatelja dr. Dornika o Gregorčiču kot pesniku i človeku, potom deklamaciji (Mojim slavilcem, Naš narodni dom); slovensko pevsko društvo Maribor pa je zapelo Sattnarjevo »Lastovka« i Nedvedovo »Nazaj u planinski raj«.

»MLADI STRAŽAR«.

Izišao je 6 broj »Mladog stražara« mješeočno glasilo omladine Jadranske straže u Splitu, što ga uređuje Rikard Katalinić-Jeretov i Viktor Kar Emin. Broj je ukrašen slikama, donosi po običaju lijepe priloge u pjesmi i prozi, poučne i zabavne. »Mladi stražar« izlazi svakog 15 u mjesecu, a godišnja mu je pretplata Din 20.—. Uredništvo i uprava u Splitu, Bana Jelačića ul. 1.

MILAN KLEMENČIĆ POČASNI PRED- SJDNIK »SAVEZA JUGOSLOVENSKIH MARIONETISTA«

Pred nekoliko dana sastali su se u Ljubljani na kongres marionetisti iz čitave Jugoslavije. Stvoren je savez marionetista, u koji su ušli prestavnici iz Ljubljane, Zagreba i Beograda. Za počasnog predsjednika izabran je g. inž. Milan Klemenčić, ustanovitelj prve slovenske marionetske pozornice i to još pred ratom u Gorici.

GREGORČIČEVA PROSLAVA V SPLITU.

Splitaska podružnica CMD je u nedjelju 21. februara zvečer proslavila petindvajsetletnicu smrti Simona Gregorčiča. Pozornica je bila vsa u zelenju a nad pesnikovo sliko se je vila državna trobojnica. Dvorana je bila polna občinstva, zlasti naših u Splitu živećih ožjih rojakov. Med drugimi sta bila navzoća i tuđi ban dr. Tartaglia i mestni župan dr. Račić. Predsjednik podružnice inž. Gorjup se je zahvalio za lepi odziv, oćrtao historijat Družbe sv. Cirila i Metoda s sedežem u Ljubljani, njeno vlogu u robstvu i njeno delovanje u sedanosti. Nato je moški zbor podružnice pod vodstvom g. Sršena zapel Sattnerjev »Pogled u nedolžno oko« g. Janko Rakuša pa je recitirao znano Gregorčičevo rodoljubno pesem »Soći« i žel navdušeno pritrjevanje, istotako tuđi gospođina Ida Pregarčeva za Gregorčičevo »V pepelnici noć«. Dr. Stojan Brajša je oćrtao pesnikovo ljubav do svojego roistnega kraja. Joško Missia je zapel Gregorčičevo »Človeka nikad!«, gospa Čížek-Nazorova pa »Zapoj mi« i »Zaostali ptič«. Deklamacija male Boženke Brajšove je bila topla pozdravljena. Na koncu je moški zbor podružnice zapel se »Eño devo je bom ljubio«. Z Zlepo priredbo se je podružnica sv. Cirila i Metoda nad vse dostojno odolžila pesniku-rodoljubu Simonu Gregorčiču.

USPJEH NAŠEG KOMPOZITORA MATIJE BRAVNIČARJA.

Na II. redovitom simfonićkom koncertu u Ljubljani, koji je priredilo »Narodno gledališće« u saradnji sa Filharmonićkom družbom, izvadiale su se kompozicije Mozarta, Beethovena i našeg zemljaka Matije Bravnićarja, mladog kompozitora, koji uživa već lijepi glas. Kritika je naglasila uspjeh Bravnićarevih djela na tom koncertu jednoglasno. Ugladni kritičar L. M. Š pisao je na primjer, u ljubljanskom »Jutru«:

»Novost na koncertnom odru sta bili dve skladbi Matije Bravnićarja: »Svirka« i »Slovenska plesna burleska«. Od prve, ki je trodelna in bazira na enoti glazbeni temi, ima najveć globine »Medigra«. Dasi je kompozicijska tehnika Bravnićarja nekoliko primitivna, vendar zna po originalnosti domislekov i predvsem tudi po izredni pestrosti in barvitosti u instrumentaciji jako zanimati i zavzeti. Sprva nekoliko krika ekspozicija se razvije sčasoma u znatno bujnost, ki pa ji u »Medigri« ne manika intimnosti. Enako briljantno je instrumentirana burleska pri kateri pa pogrešamo pomembnosti, ker je zgraena i izpeljana le najveć neizbrićno. Uporaba narodnih motiva i predvsem zopet barvitost dela pa sta pripomogli, da je delo doseglo jako velik uspeh ter se moralo ponoviti, na našem koncertnom odru pać redek dogodek! Poslednja skladba se bo kot duhovit apercu gotovo morala še ćestokrat izvajat.«

Dirigirao je naš zemljak M. Polić, ravnatelj ljubljanske opere.

NAŠI KNJIŽEVNICI U LJUBLJANSKOM ZVONU.

Februarski broj slovenske književne revije »Ljubljanski zvon« donša u svom sadržaju radove većinom iz pera naših zemljaka. Tako vidimo na uvodnom mjestu dvije nove pjesme našeg Iga Grudna. Pjesnik »Primorskih pesmi« se po duljoj šutnji opet javio. Alojz Gradnik objavluje takodjer dvije pjesme, Ivo Grahor objavluje studiju o Stefanu Žeromskom. Anton Oćvirk piše kazališnu kritiku. Andrej Budać piše o Bevkovom romanu »Vedomec« te o njegovoj pripovijesti »Burkež gospoda Viterga«. Ivo Brčić ocjenjuje Krležinu zbirku pjesama.

ANGELO CERKVENIK PREDAJE.

Dne 24. o. mj. predavao je u Ljubljani na radnićkoj prosvetnoj večeri »Svobode« i »Zarje« Angeio Cerkvenik o temi: »Na rasršću dviju kultura«.

NOVA DJELA VASILJA MIRKA.

U prvom ovogodišnjem broju glazbene revije »Zbori« objavluje naš kompozitor Vasilj Mirk »Štirje mladinski ali ženski zbori«.

KNJIGE I REVIE ZABRANJENE U ITALIJI.

U Italiji je policija po knjižarama zaplijenila Zevacov roman »Il ponte dei sospiri« (Most uzdisaja). Zabranjene su i mnoge francuske te druge inozemne katolićke revije, a medju ostalima i »Glasnik srca Isusova«.

NOVA DJELA DRA MIJE MIRKOVIĆA.

Naš odlični zemljak g. dr. Mijo Mirko- vić, docent univerze u Subotici i poznati publicista, objavio je u posljednje vrijeme dva svoja nova djela i to knjige »Trgovina i unutrašnja trgovinska politika« (167 str. izdanje Geca Kon 1931.) te »Spoljna trgovinska politika« (190 str. Geca Kon 1932.). Dr. Mijo Mirko- vić objavio je u posebnim izdanjima (pored stalne saradnje u raznim listovima i revijama) i ovo: »Rešavanje slovaćkog pitanja« (1928.); »Socialni program fašizma« (1929.); »Toma Masaryk« (1930.); »O načelu slobode u unutrašnjol trgovini« (1930.); »Seoski dućani« (1930.); »Sindikalizacija izvoza poljoprivrednih proizvoda u Poljskoj« (1931.). — Stručna je kritika njegova nova djela dobro primila.

GRADSKA ŠTEDIONICA

općine slob. i kralj. glav. grada Zagreba

Obavlja najkulantnije sve burzoone kao i ostale bankovne poslove — Iznajmljuje sigurnosne protince (Safe-Depot)

Za sve obveze, a napose za uloške jamći općina sl. i kr. glav. grada Zagreba